

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

XXVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

è cælo declaretur. Per eius enim inuocationem & merita, virtute diuina excitati sunt mortui, cæci illuminati, contracti soluti, & permulti morbidi homines, præter naturæ ordinem, sanitati pristinae miris modis restituti. Denique illo visibiliter apparente & reuelante, regnum Maioricanum, importuno bello perturbatum, absque sanguinis effusione, vt ipse promiserat, mirabiliter est tranquillatum: Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI ET
CONFESSORIS CHARITONIS,

Authore Simeone Metaphraste.

Septembr. 28.
Cap. 1

MULTA sunt exempla doctrinae eorum, qui vitam bene, & vt Deo placet, egerunt: ex quibus licet ei, qui velit, seruire quidem Christi præcepta totis viribus, effugere autem offensiones, quas inimicus ponit in via. Oportet enim reuoluere libros sanctarum scripturarum, & tanquam ex perennibus quibusdam fontibus, virtutum salutare fluentum illinc haurire. Vtrunque enim testamentum, doctorumque diuinitus inspiratorum & exercitatorum scripta, oratione, veluti quadam tabula, ostendit ijs, qui volunt audire, res recte & ex virtute gestas vniuscuiusque sancti. Sed licet his plena sint ea, quæ dicta sunt, quoniam tamen sunt plures imbecilli & hebetes, & opus habemus, vt porè tardi auribus, magnis & continuis sonis sermonis, vt sic vix tandem auris accipiat quod resonat, oportere existimari non omnino mandare silentio ea, quæ sunt digna prædicari super domos, de diuino, inquam, & pleno gratijs Charitone. Nam etsi nos sumus graues corde propter ad terrena cordis inclinationem, diligentes vanitatem, & quarentes mendacium, vt dicit diuinus Dauid: veruntamen, sicut quædam petra, densam & asfiduam suscipiens verbi guttam, anima hominis tangitur omnino quodam desiderio, & excitatur ad excelso & forti animo ferendum ea, quæ sancti sustinuerunt ab hostibus, tam qui sub adspæctum cadunt, quam qui non cadunt. Hinc ergo incipiam:

Plal. 4.

Cap. 2.

Persecutiones Ecclesiarum Dei.

Aureliani crudelitas.

Impiū eius edictum.

2. Tim. 4.

Cap. 3.

S. Chariton ducitur ad tribunal.

Fuit, quando veluti quædam vertigo & caligo impietas effudit tenebras omnibus sanctis Dei ecclesijs, & instar grauissimæ procellæ tumultus persecutorum, mentes conturbauit fidelium, & non secus ac vnda quædam, eorum infurrectio, non paucos Christianos obruit profundo impietatis. Cum enim Aurelianus, satanæ valde germanus minister, suscepisset sceptrum Imperij Romanorum, primum quidē, etsi ardentissimus esset cultor simulacrorum, Christianos tamē nihil prohibebat verum Deum adorare. Deinde cum id ei suggestissent, qui ab eo colebantur, dæmones, omnes, qui Christum Deum confitebantur, postquam plurimis & acerbissimis affecerat supplicijs, grauius etiam vita priuabat, aut ense interimens, aut tradens bestijs, aut igni, aut etiam grauissimos eis appendens lapides, & in maris sic profundum transmittens. Deinde in vnaquaque ciuitate & regione, quæ eius parebat imperio, in foro impium proponens edictum, hortabatur diligenter exequi ea, quæ iussa fuerant. Licebat ergo videre, perinde ac si agmen luporum in magnum gregem irruisset, veri pastoris onus huc & illuc dispergi. Quicumque enim illud impium publicè propositum edictum prius legerant, alij quidem fuga sibi consulebant: alij autem prius inclusi penetralibus, deinde sub noctem effugiebant: alij verò repente in ipsa domo comprehensi, ducebantur in carcerem: alij autem, cum nec primas quidem sustinuisent interrogationes, (ô, qui animam perdit, interitum) errori seipos mancipabant, quod nunc est, sicut Demas, seculum diligentes, & Christum sine periculis abiurantes: alij cum zelo pietatis animas confirmassent, ad Iudicem sua sponte accedebant, dicentes se esse paratos ad omnia ferenda tormenta, & sic per vim vita excedere potius, quam à fide in Christum excidere.

Tunc, tunc etiam in ciuitate Iconiensi prouinciæ Lyconia: hoc annunciato edicto, quæ quidem erat patria Charitonis, quoniam mādatis Saluatoris hic vir magnus illuminatus, clarus erat apud omnes, arreptus statim ducitur ad tribunal impij Præsidis. Sed audiamus, cum quanta interrogatus Sanctus loquebatur fiducia. Quid ergo Præses? Prius interrogauit, quod esset ei nomen, & quæ religio. Postquam autem esse

esse Christianum intellexit, & primas obtinere partes in ciuitate: Quare, inquit, ô tu, sententiæ ac decreto repugnans Imperatoris, minimè vis sacrificare dijs immortalibus? Quoniam non sunt dii, ô Consularis, vestri dii, respondit generosus Christi martyr, sed mala dæmonia, sicut dicunt diuina eloquia: Omnes dii gentiũ dæmonia, Dominus autem cælos fecit. Et alibi: Di, qui cælum & terram non fecerunt, pereant. Psal. 97. Jerem. 10. Rom. 1. Duabus de causis diabolus sibi Dei nomen adscribit. Ipsi ergò vobis, qui non probatis Deum, vt ait Apostolus, habere in agnitione, persuadent eos deos existimare duabus de causis, nempe vt ipsi quidem glorificètur hac appellatione, (Gaudent enim, vt qui sint pleni arrogãtia, se tanquàm deos honorari) vos autem, quos deceperunt, attrahant in sibi paratum ignem, qui non extinguitur. Præses dixit: Oporteret quidem indignari, & protinùs tibi vltimum inferre supplicium, qui dijs omnipotentibus ità insultaueris: sed quoniam ij sunt placidi, & ad iram non propensi, eos ego quoquè in præsentia imitans, suggero, vt facias id, quod tibi conducit. Illud autem est, vt longis relictis orationibus, dijs offeras sacrificium. Sic enim tibi licebit laudem parare ex Imperatore.

Si dii quidem sunt hæc furda & inanima, respondit Christi seruus, non rectè facis, ô Cap. 4. Consularis, leuiter ferès eas, quibus afficimus ipsos, contumelias. Sin autem non sunt dii, sicut reuera non sunt, temerè minaris, & te in cassum iniquè geris. Me enim non vincet vllum periculum, neque quicquã persuadebit ex omnibus, Deum quidem relinquare viuentem, scelestos autem & inuidos venerari dæmones. Nam ipse quoquè sum discipulus Teclæ, quæ instar luminaris in hac ciuitate Iconiensium resplendet S. Tecla Charitonis magistra. splendoribus martyrij: & Pauli magni præconis veritatis, qui ipsam quoquè instruxit, & adornauit ad certamina propter Christum suscipienda. Et ideò ego quoquè cum ipso hodiè dico: Quis me separabit à charitate Dei? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an periculum, an gladius, an aliquid aliud ex omnibus? Dixit Præses: Si non sunt dii, vt dicis, quos pij adorant Imperatores, quomodò nos, qui in ipsos credimus, illinc vitæ habemus occasionem? Erratis, ô Præses, dicit magnus Chariton, deos esse dicentes ea, quæ fabricatæ fuerunt manus hominum, & quæ carent omni ratione, sensu & sapientia. De quibus dicit etiam diuina nostra scriptura: Os habent, & non loquuntur: Oculos habent, & non videbunt. Aures habent, & non audient: neq; enim est spiritus in ore ipsorum. Similes eis fiant, qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. An non vera dicit hæc proferens scriptura? Admoue, si velis, ignem eorum lateribus, aut iube securi frangi eorum tibias, & scies omninò, nisi ipse quoquè sis similiter affectus, ea esse nullo sensu prædita, & neque omninò posse moueri, aut loqui. Rom. 8. Psal. 135.

His ad irã motus iniquus Consularis, iubet sanctum veste nudari, & in quatuor partes extensum, neruis crudeliter verberari. Deindè cum hoc processisset ad effectum, dicit ei Iudex: Sacrificabis ne, ô Chariton, dijs immortalibus, an vis tuo corpori plures inferri plagas? Non, inquit martyr, eis sacrificabo. Si enim fieri posset, vt millies morerer pro meo Saluatroe, lubèter id susciperem prompto & alacri animo, potiùs Cap. 5. Neruis crudeliter extenditur. quàm eius negarem diuinitatem, & exitialibus dæmonibus offerrem sacrificium. Tandem ergò iussit eum rursus verberari boum neruis, vt qui eum torquebant, viscera propemodùm tangerent. Cum ergò multas horas mutus mansisset Sanctus, lictoribus in infligendis plagis minimè cedentibus, eos cessare iubet scelestus Præses, non quòd ei censeret parcendum, (Quomodò enim?) sed nè citius per mortem longiora effugeret supplicia. Atque eum quidem cum, qui ministrabant, sustulissent humeris, (neque enim fieri poterat, vt suis ingrederetur pedibus) & in carcere deposuissent, eum secundæ reseruant examinationi: & vt paucis dicam, (oportet enim rem in pauca conferre) rursus deducitur ad deos colendos more gentium. Et prius blanditijs, deindè etiam honorũ promissis, vt sacrificaret simulacris, conabatur callidissimus Præses Egredia vox sancti viri. eius constantiam dissoluere. Postquàm autem & tormentis & blanditijs Christi martyr visus est superior, & ea, quæ is dicebat, subsannare, cum maioribus quàm prius affectus fuisset supplicijs, & fuissent eius pectora lampadibus vltulata, ferro vincus iterum traditur in custodiam. Har sunt artes satanæ.

Non multum intercessit temporis, & meritas luens pœnas eorum, quæ ausus fuerat Cap. 6. in Christianos, Imperator malus è vita excessit humana. Quid deindè cõsequitur? Qui impij Aureliani scepra suscepit, eius, qui prius imperauerat, exemplo castigatur: & timens nè fortè eadem faciens aduersus Christianos, fieret etiam obnoxius eisdem supplicijs, iussit persecutionem aduersus Christianos cessare per omnes prouincias. Nè autem sine martyrij diuino hoc viro consummato, multi maximum damnum accipe-

- acciperent priuati vtilitate, quam erant consecuturi, vita ab eo formati, & verbis incitati ad virtutem, à prouidentia, quæ omnia rectè dispensat, prouidetur aliquid vtilius. Et à vinculis quidem & custodia martyr relaxatur, Imperatoris hoc iussu concedente: tanquam autem iam morte affectus esset, & Christo tantum volens viuere, etiamsi à morte subeunda pro Christo sit relaxatus, illiusque signata in suo corpore circumferens, incipit iter ingredi ad sanctam ciuitatem. Et arctam quidem viam protinus aggreditur: in tentationes autem, quæ scopum impediabant, incidit. Cum enim non procul ab ea abesset, in alios incidit persecutores, qui prioribus nihil omnino cedebant improbitate. Viri enim mali & sæui, & qui vel in itinere spoliabant eos, qui accedebant: vel pro ludo ducebant homines interficere, cum vidissent sanctum solum per viam euntem, si quid quidem afferebat viatici, id citò abstulerunt: ponè autem vinctum ambabus manibus, & ferreo collari collo eius iniecto, veluti quandam prædam feræ immanes in suam speluncam abduxerunt. Atque olim quidem fuit accusatus populus Iudæorum, quòd sacrum illud templum fecisset speluncam latronum: in præsentia autem res contrà se habet. Nam hanc latronum speluncam, videbis ab eo fuisse factam Dei ecclesiam. Quemadmodum autem, deinceps ostendemus.
- S. Chariton dimititur è custodia.**
Capitur à latronibus.
Matth. 21.
Cap. 7.
Omnia aduersa lubenter sustinet propter Deum.
- Illi autem scelerati, cum sanctum reliquissent vinctum in dicta spelunca, huc & illuc, vt eis mos erat, vias obibant publicas, si fortè viatoribus solitum afferre possent exitum. Ille autem primùm quidem fudit preces, & Deo egit gratias, molestias lubenter suscipiens propter eam, quæ illinc speratur, remunerationem: deinde etià malignum dæmonem, qui hæc aduersus eum erat machinatus, sic fortissimè alloquitur: Tanquam qui mortis periculum formidarem, his ne me tradidisti parricidis, o scelestè: an prohibebas à meo ex Christo viuendi desiderio, nihil omnino efficias, si ipse velit: vult verò omnino, quoniam gaudet vitæ & animæ videns purgationem, vt quæ habeat occasionem, cum sit bonus, bona præbendi ijs, qui sunt studiosi virtutis. Sed cum hæc quidem sic ab eo dicerentur, vipera in vas quoddam proserpens, quod erat vino plenum, impleta est vsque ad satietatem: deinde non secus, atquè mali homines, pro beneficio malum reddens, & potum veneno remunerans, recessit. Latrones autè cum domum rediissent, vt qui siti laborarent, merum quidem statim hauriunt, & simul moriuntur: & sic mali à malo puniuntur, & pro multis iniuria affectis, diuina iustitia de ijs meritas sumit pœnas. Dehinc execrandorum illorum latronum habitaculum, sicut sum pollicitus dicere, sit sanctum Dei templum, quod nunc vocatur Antiqua ecclesia, & sita est propter sanctissimam Lauram, quæ Pharus dicitur, condita ab hoc magno Charitone. Vide autem, hæc quoquè quàm pulchram & admirabilem inuenerunt dispensationem. Quid enim sit, & quòd res eius procedunt?
- Cap. 8.**
Exod. 17.
Spontè soluitur à suis vinculis.
Extrait Chariton sacræ Lauram.
Cap. 9.
Nota vitæ seueritatè.
- Captus improborum manibus, vt iam antè ostendimus, à via, quæ tendebat Hierosolyma, vtiliter arcetur: instar captiui ducitur in speluncam, aduersus parricidas struit aciem, non ensen, non clypeum, non telum, non aliqua alia arma inferens, quibus se posset vlcisci: sed sanctis precibus, sicut olim aduersus Amalecitas Moses, etiamsi non extensis manibus (erat enim vinctus) sed quæ easdem haberent vires, & ex æquo audiri possent, veluti quibusdam telis sceleratos ferit veneno viperæ. Deinde quid? Sua sponte soluitur ab ijs, quibus tenebatur, vinculis: sit autem successor pecuniæ, quæ malè collecta fuerat. Ea verò rectè distribuitur, sit quæ ipse diuini præcepti administer, vt qui partem quidem pauperibus, & ijs, qui in solitudine agebāt, patribus distribuerit. Erāt autem tunc rari & non valdè magno numero: qui ipsi quoquè tempore persecutionis, patriæ præferabant solitudinem, & sparsim versabantur in speluncis arundineti, quòd situm est prope mare mortuum. Reliquis autè pecunijs ædificat sacram Lauram, cuius prius meminimus. Præterea autè sanctissimam quoquè eius ecclesiam, quam diuinus dedicat Macarius, clauum tenens Dei Ecclesiæ, quæ tunc erat Hierosolymis, qui etiam fuit vnus ex pio catalogo, qui conuenit Niceæ.
- Cum in hac ergò spelunca silentium & quietem agere statuisset Chariton, & omnibus per miracula euasisset manifestus, efficit, vt innumerabilis multitudo gentilium & Iudæorum sanctum baptismum accipiat: & non illic consistat, sed etiam vitam eligat monasticam. Non solum autem miraculis, sed etiam vita multos attrahebat. Erat enim mirandum videre, illum tantum ponere studiū ad vitam ex Christo agendam, & delicias quidem existimare, continentiam: diuitias autem, nihil possidere: humi

humī verò cubationē & in Psalmodijs pernoctationem adeò diligere, vt nihilo melius agi existimaret cum ijs, qui vitæ sunt cupidi, si tota nocte dormiant in mollibus stragulis super lectos eburneos: cilicio quæ sacros eius premente vibices, magis delectari, quàm ij, qui sunt mollibus induti vestibus. Spes enim æternæ beatitudinis ei facile persuadebat omnem ferre laborem. Erat clemens, misericors, hospitalis, mansuetus, quietus, ad quem omnibus facilis patebat aditus, habens sermonem, qui magis lætificabat corda auditorū, quàm vinū. Quamobrem instar fluuij vniuerso ad eū confluente populo, & turbæ multitudine quodammodo ciuitatē efficiēte solitudinē, cum vidisset beatus se ex eo, qui hinc oriebatur, tumultu, à sibi grata abduci solitudine, & maximè cum studeret fugere gloriam hominum, (sciebat enim eam magnam vim habere ad confundendū animæ ornatum) de omnibus quidem, suis mandat discipulis, ea quæ statui monastico conueniunt, tempus cibi sumendi statuens, quod quidem est die desinente: & non vesci ad satietatem, sed ventre adhuc postulante cessare: esse autem alimentum panem solum & salem, qui impleat locum condimenti: Potum autem aquam, quæ ipsa quoque modicè & parcè sumatur. Deindè cum de Psalmodia mandasset & oratione, tam diurna, quàm quæ noctū fieret, iubet eos odio habere ocium, vt causam multorum malorum: opus autem tradere manibus, quod sacris Psalms irrigetur. Si qua verò mala cogitatio, veluti quædam zizania, à cōmuni hoste omnium sata fuerit in terra cordis, ieiunio & assiduæ orationis ense eam excindere, nè locum occupet ad producendum acerbum fructum voluptatis. Sic enim impletum iri illud Christi: Hoc genus dæmoniorum nihil aliud expellet, quàm ieiunium & oratio. Præterea autem docebat non oportere assiduè procedere: silentio verò & quiete gaudere vt plurimum, quæ est mater virtutum: & aptè expurgare lemam oculorum animæ. Neque verò prætermisit benignitatis facere mentionem: sed de illa ei quoque studio fuit dicere quæ conueniebant. Dicebat enim, neminem, si fieri possent, oportere vacuis manibus dimittere ex ijs, qui accedunt ad ostium, nè fortè Christum insipientes despiciant, qui suscipit personam pauperum.

Multi ad eū confluens cōuersionis ergo.

Victus monachorū ab eo præscribitur.

Matth. 17.

Quietis & silentij cōmendatio.

Cum sic dixisset, & elegisset vnum ex discipulis, qui & vita præstabat alijs, & aptus erat, vt eius fidei fratrum crederetur præfectura, ei ex sententia aliorum etiam discipulorum committit rectionem. Ipse autem egreditur à Laura, multas quidem lachrymas ex oculis emittentibus monachis, & vt ipse maneret rogantibus, ipso autē nulli cedente, vt qui adspiceret ad id solum, quod est vile. Si enim, inquit, o filij, hinc migrauero, nemine huc ventitante, & quietem conturbante, benè erit vtrique. Facilius enim & ego vester pater spiritu, & vos, quos in Christo genui per Euangelium, veluti in quibusdam aluearum cellis tranquillè habitantes, instar apum mel virtutis producemus. Cum omnes ergò sancto impertisset osculo, benedixissetq; & Christo commendasset, iter est ingressus. Et cum peregisset iter vnus diei, accedit ad aliam speluncam, quæ sita quidem erat ad partes Hierichuntinas: erat autē deserta, & erat apertissima ad silentium præbendum & quietem. Cum longum autē tempus illic esset versatus, & quæ se offerebant, herbis vteretur ad alimentum, Deo soli, vt erat ei gratum, viuebat perpetuò. Sic autem eum rursus Deus aperit, & denuò manifestū reddit eum, qui erat absconditus. Manifestum autem reddit per ea, quæ faciebat, miracula. Morbi enim per ipsum expellebantur, corporumq; simul vitia & animarum. Harum autem magis, quoniam ea sæpè corporis vitia conciliant. Cum multi ergò ab ipso consecuti essent curationem, & statuisent vitam illius imitari, hinc quoque ædificat alterum virtutum habitaculum, quod Elpidius quidem postea amplificauit, vir præclarus rectè factis in exercitatione. Ducem autem eum appellabant, quòd tanquam Dux quidam sacra illi Lauræ præfesset, & arceret impetus, qui in eam fiebant, quos quidem Hebræi inferebant, qui habitabant Noëron prædium, quod sic vocabatur, magnum inuidiæ foetum parturientes.

Cap. 10.

Cōmigrat aliò.

1. Cor. 4.

Herbis vicitat sanctus fenex.

Animarum vitia plerumque corporales morbos generant.

Cap. 11.

Monasticæ constitutiones, ab eo cōtribuntur.

Rursus aliò cōmigrat.

Quoniam ergò hinc quoque, multis accedentibus, interrumpebatur ei quies ac silentium, cum istis quoque monachis dedisset cōstitutiones, & præcepisset quomodo oporteat viuere eos, qui curam gerūt animæ, & eum designasset, qui esset præfuturus, hinc rursus recedit, & accedit ad aliam partē solitudinis, quæ quatuordecim stadijs paulò plus aut minùs distat à regione Thecoorum. Sic enim Saluator mūdi eum mutare facit habitationes. Quid sibi volens, & quo vtens consilio? Illum quidem reddens cognitum & clarum omnibus: eos autem, qui ad ipsum ventitabant, (erant verò ex ijs complures gentiles) partim quidē inducens ad expurgandas baptismo animas, partim

partim autem ad monachismum per illum deducens. Cum autem rursus multi fratres congregarentur, qui mundi quidem, ut ita dixerim, immunditiam renunciabant, (Audiuerant enim diuinum hoc & sacrum verbum: Bonum homini, quando tulerit iugum à iuuentute sua, & sederit seorsum) processit ad opus, quod erat ex eorum sententia. Propterea aliam quoque illic edificat Lauram admirabilis hic Chariton: quam nonnulli quidem lingua Syra Sucam nominant, alij autem voce Græca veterem Lauram appellant.

Thren. 3. Sed nobis paulatim procedens venit oratio ad id, quod est vltimum quidem ordine, primum autem virtute, & miraculi magnitudine. Nam cum curam gereret quietis & silentij, ut nullius alterius rei magis, non ignorans quantum posset conferre ad

Alia Lauram condit. virtutem, cum rescivisset esse quandam speluncam in præcipiti quidem & prærupto monte sitam, sed non longè distantem ab hac sacra Laura, quæ vsque in hodiernum diem appellatur Cremastos, id est, pensilis, (non enim potest quis ad ipsam accedere, nisi scalis) eam habitat vir ille egregius. Cum autem multum temporis præterisset, & partim quidem senio, partim autem longis laboribus exercitationis, ei remissum esset corpus: & neque sibi posset ministrare & aquam afferre, ipse nolens alij rursus hoc mandare ministerium, quid facit? Deum rogat, qui, quæ fieri non possunt, facere potest ut fiant: & petra rursus, non virga percussa, sed precatione, aquam emittit, non inobedienti contumaci que populo & iniquo, sed valde obedienti, & cedenti Dei legibus. Ex vno enim antri latere protinus scaturijt aqua frigidissima & limpissima, quæ manet vsque in hodiernum diem, non solam sitim sedans, sed quæ est etiam perfectum testimonium necessitudinis, quam cum Deo habebat Chariton.

Cap. 12. Quid amplius? Cum suum à corpore excessum, vel potius ad Deum accessum, (sic enim magis conuenit dicere) ex diuina reuelatione in foribus adesse cognouisset, omnes quidem dictorum trium monasteriorum pastores simul & greges ad se accessit, & simul cum his omnibus venit ad sacram Lauram, Pharum dictam, ubi primum distillauit sudores certaminum exercitationis. Tanquam autem quandam hæreditatem sacrosancta eis relinquens præcepta, quæ non pecunias & momentaneas opes conciliabant, sed ea, quæ ipse amabat, bona ipsi, qui similia diligunt, nunquam interitura, sic loqui incipit: Ego quidem, o filij, iam ad Deum contendo, & venit tempus

Sub mortem eius ad fratres oratio egregia. oportet ergo vos vestrarum animarum curam gerere, dum est tempus, scientes post mortem nullas esse vires poenitentiam, sed illic quidem esse tempus remunerationum, hic autem laborum & certaminum: & presentium quidem, seu sit aliquid iucundum, & quod delectat oculos, aut guttur, id citò fluere & redigi ad nihilum: seu molestum & laboriosum, id quoque habere, qui resoluitur, & est ad tempus, dolorem: futurorum autem, & quod delectat, esse æternum: & quod molestia afficit, semper permanere. Atque primum quidem sit vobis recta & firma fides, nullo labascens periculo: deinde vita quoque sit pura, aut expurgetur. Et ante omnia vobis sit curæ corporis sanctificatio, ut in templa impolluta ad vos accedat & inhabitet, qui est purus, & sanctificatione sua & bono odore animam impleat. Res enim mala, est ira, & si quid aliud lædere potest fratrum amorem. A vobis autem omninò retineatur ac foueatur pax & mansuetudo. Quòd si inter vos aliquando contigerit

Ephes. 4. offensio, nè Sol occidat vobis, à luce adeò remotis ex odio. Sed reuocandum est, quam diligentissimè fieri poterit, bonum charitatis, utpotè quòd sine eo non liceat videre Solem, qui percipitur intelligentia. Si mala autem cogitatio in vestris facta sit animis, curæ vobis sit eam citò expellere. Sic enim facilius eam eijcietis. Quo enim magis ea sinitur permanere, eo plus exhibebit negocij, & erit expugnatum difficilius

Arma aduersus vitia oratio, lachrymæ, memoria mortis & gehennæ, & quod est omnium validissimum, & inimicis maximè terribile, beata humilitas: cautioque, nè vnquam vos prauæ occupent cogitationes: ac obseruatio sensuum, & præ cæteris, oculorum & aurium. Hinc enim est illis aduersus nos ingressus, & mors, quæ ad nos ingreditur per fenestras.

Jerem. 9. Possessionem omnium preciosissimam noui nil possidere, & hæ sunt veræ diuitiæ ei, qui est verè generosus & planè liber, nulla eorum, quæ adsunt, vinctos esse cupiditate. Dimetitur autem diuinus Apostolus vsum corpori necessariam: Habentes, dicens, alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Res est grauis, clarè de se sentire: neque est aliud, quod magis possit euertere. Id autem solet vltimum consequi opes rectè factorum: & tunc timendum est earum naufragium. Sed stat dexteram porri-

porrigens nobis rursus diuinus Apostolus, & verbo ijs, qui habent aures, magnam præbens securitatem. Qui enim videtur stare, inquit, videat nè cadat. Fratrem iudicare, cauendum est pro viribus. Hic est enim fœtus anima, more Pharisæico alios despicientis, & eius, qui per aliorum condemnationem se vult iustificare. Sed tu, eo dimisso, si iudicandi tenearis desiderio, cum te proximè habeas, nè cesses te quotidie iudicare & examinare, & quamoptimè corrigere. Ad petulantiā ac contumeliam propensa res est venter, qui curatur, qui curantem miserè remuneratur. Laboribus autem flectitur, & ieiunio domatur, & vt audax equus, ab immodestis arcerur saltationibus. Non est à vobis obliuioni mandada hospitalitas. Hospitio autem excipientes, pedes quoque humiliter lauate: hoc est enim Christi præceptum: & quod ipse primus fecit, nos iussit facere similiter. Ped id enim non solum geritur cura proximi, sed potest etiam curari grauis animæ morbus, nempe nimia de se persuasio. Atque multas quidem etiam alias peccati sordium expiationes inuenit creator & Saluator nostrarum animarum, vt potè lachrymas, gemitus, cordis contritionem, ieiunium, precationem, humi cubationem, & si quod est aliud medicamentum benignæ poenitentia. Sed difficilia sunt hæc & laboriosa, etiamsi multam præbeant vtilitatem. Vnum autem noui, quod est admodum quidem expers laboris, ad purgandas autem animæ sordes est validissimum. Quid hoc est? Ijs qui delinquant, peccata dimittere. Quod quidem non est solum Deo gratum, & nostrorum malorum ab eo exorat solutionem, sed etiam supplicio sæpè vehementius attingit eum, qui peccauit, & pro libero facit seruum ei, qui ignouit: quomodo etiam videtur, externis dicentibus: Est venia supplicio potentior.

Cum hæc & multa alia eiusmodi dixisset discipulis, & precatus esset salutem animæ, & eis benedixisset, nullum autem accepisset morbi sensum, neque partium corporis vllum sensisset dolorem, in quodam lecto accumbens, remisit quidem pedes, emisit autem beatam quoque animam, lætantibus lætam eam tradens Angelis: manibusque sanctis, vt par erat, mandatus sepulturæ, transit ad vitam, quæ nunquam desinit. Quo in loco aufugit dolor, molestia & gemitus. Quo in loco facie ad faciem ijs, qui sunt mundo corde, cernitur diuina Trinitas. Quo in loco est lætitia & exultatio ineffabilis. Quo in loco est consolatio & requies ijs, qui in pulchra sudauerunt vinea, & ingressi sunt laboriosum & asperum iter virtutis. Sed talem quidem habuit vitæ exitum Chariton, non qui ante mortem nihil præsciuisset, aut prædixisset, sicut prius diximus: sed de ea, & de tempestate, quæ erat vexatura Ecclesias, accuratissimè significasset.

Quæcunque, ergo ô dilecti, ex illius factis & miraculis, tempus & obliuionem potuerunt effugere, ea studiosis vestris auribus tradidimus. Neque enim intervallum modicum inter Aureliani Imperium, & hoc tempus intercedit. Nos enim à nullo scriptis quicquam mandatum accepimus ex hoc, quod de eo tempore essent pauci non solum monachi, sed etiam omnino Christiani, & qui essent signati luce cognitionis: ij autem, qui erant, agitabantur quotidianis persecutionibus. Illa autem sunt, quorum hic fecimus mentionem, quæ viri pij & veritatis amatores, filius à patre accipiens, corporali, inquam & spiritali, conseruauerunt ad nostrā vsque tempora: Ad gloriam patris, & filij, & spiritus sancti, vnius & eiusdem essentia Diuinitatis: Quam decet omnis gloria, honor, & adoratio nunc, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. LIOBÆ VIRGINIS ET ABBATISSÆ, SAE, IVSSV RABANI ABBATIS A RVDOLPHO

eius discipulo doctè & grauitè conscripta.

PROLOGVS AVTHORIS.

SCRIPTVRVS vitam beatæ & venerabilis Liobæ virginis, sponsum illius Christum Dominum, Deum & Salvatore nostrum, inuoco: vt qui ei contra aduersarias potestates virtutem & victoriam tribuit, mihi quoque ad narranda meritorum eius præconia sermonem largiatur. Ego enim gesta illius omnia non didici: sed pauca quædam à viris venerabilibus ad meam notitiam peruenerunt, qui quatuor discipularū eius, Agathæ videlicet & Teclæ, Na-

O o næ

Mago presbyter & monachus quæ scripsit de S. Lioba.

næ & Eolibæ, fidei narratione comperta, singuli pro captu ingenij sui, sicut sibi tradita sunt, literis mandare, & ad exemplum posteris relinquere studuerunt. Ex quibus vir religiosus Mago presbyter & monachus, qui ante quinquenniū defunctus est, prædictis sceminis admodum familiaris extitit, & crebrò ad eas veniens, sermonē de utilitate animæ cum illis habere consueverat. Hic itaq; nonnulla gestorum illius memorabilem ab eis agnoscens, breuiter quidem annotare curauit, sed nimis obscura reliquit: quia dum succinctæ breuitati studuit, in nonnullis locis ita dubia reddidit, ut quauis cognoscendi præferrent imaginem, non referrent tamen intelligendi vigorem. Quod nimirum idē contigisse opinor, quia rerum cognoscendarum audis, ne audita memoriā fugerent, primum ea strictim literis mandauit, ut postmodum ordinata per oeciū libelli seric, pleniorē in eis legentibus viam intelligentiæ efficeret: & inde factū esse, ut confusa omnia & sparsim in schedulis annotata reliquerit, quia in sperata morte præuentus, ad ordinanda illa, prolixioris vitæ spatium non habuerat. Quapropter ego non mea presumptione, sed imperio venerandi patris ac præceptoris mei Rabani Abbatis prouocatus, cuncta, quæ ab illis breuiter scripta & in schedulis sparsim memoraueram, in vnum colligere studui: & tam ex eis, quæ ibi annotata reperi, quàm quæ ex aliorum relatione didici, ordinato breuiter libelli textu, rerum gestarum seriem scire volentibus pandere curavi. Sunt enim plerique adhuc in corpore manentes viri religiosi, qui non solum eadem ipsa, quæ ab alijs scripta cōmemoraue-
ram, vno sermone, sicut à maioribus audierant, referunt: verum etiam nonnulla alia memoratu digna adijcere solent, quæ supradictis annotationibus copulare, & huic opusculo inferere congruum iudicavi: ut non tam incepta aliorum ordinanda atque complenda suscepisse, quàm propria quodammodo scripta condidisse videar. Porro de fide dictorum nemini fidelium arbitror esse ambigendum, quandò ea & probitas referentium commendat personarum, & virtutes miraculorum, quæ diuinitus à offsa eius mortua frequenter fieri solent, vera esse liquidò manifestant. Sed priusquam ad narranda vitæ morum quæ eius insignia veniam, non absurdum videtur, si de magistra illius & spiritali matre, quæ eam in Christo genuerat, & cælestis vitæ studijs imbuerat, ex multis referam pauca, quæ didici: quatenus lector, agnitis tantæ sceminæ virtutibus, eo facilius discipulæ gestis fidem accomodet, quo eam à tam nobili magisterio disciplinæ spiritalis primordia sumpsisse cognouerit.

Rabanus Abbas.

Fides huius historiz.

Terra Abbatissa S. Liobæ magistra

VITAE HISTORIA.

28 Septēb. Cap. 1.

for. decernebat, Cap. 2. Terra, foror Regis, insignis Abbatissa.

N Britannia insula, quam natio Anglorum inhabitat, locus quidam antiquo gentis illius vocabulo Vuinbrunno vocatur: quod Latine interpretatum, Vini fons dici potest. Qui propter nimiam claritatem & saporem eximium, quo ceteris terræ illius aquis præstare videbatur, hoc nomen accepit. In quo duo monasteria antiquitus à Regibus gentis illius constructa sunt, muris altis & firmis circumdata, & omni sufficientia sumptuum rationabili dispositione procurata: vnum scilicet clericorum, & alterum sceminarum. Quorū ab initio fundationis suæ vtrun-
que ea lege disciplinæ ordinatum est, ut neutrum eorum dispar sexus ingrederetur. Nunquam enim virorum congregationem scemina, aut virginum contubernia quisquam virorū intrare permittebatur: exceptis solummodo presbyteris, qui in ecclesias earum ad agenda Missarum officia tantum ingredi solebant, & consummata solenniter oratione, statim ad sua redire. Sceminarum verò quæcunq; seculo renunciāns, earum collegio sociari voluerat, nunquam exitura intrabat, nisi causa rationabilis vel magnæ cuiuslibet utilitatis existens, eam cum consilio emitteret. Porro ipsa congregationis mater, quandò aliquid exteriorum pro utilitate monasterij ordinare vel mandare necesse erat, per fenestram loquebatur, & inde cernebat, quæcunque ordinanda aut mandanda utilitatis ratio exigebat.

Huic ergò loco post nonnullas Abbatissas & spiritales matres, prælata est virgo religiosa, nomine Terra, genere quidem secundum seculi dignitatem nobilis, (foror quippè Regis erat) morum autem probitate & sanctarum spectamine virtutum, multo nobilior: quæ vtrunque monasterium magna discretionis arte regebat. Omnia enim

enim bona & sancta exemplis magis, quam verbis ostendebat, & quæcunque salutem animarum docuerat esse contraria, in suis actibus non agenda monstrauit. Rigorem etiam disciplinæ, qua locus ille præ cæteris semper viguit, tanta sollicitudine tenuit, ut nunquam sceminarum ad Clericos pateretur accessum. Virgines verò, cum quibus ipsa indefinenter manebat, adeò immunes à virorum voluit esse consortio, ut non tantum laicis aut Clericis, verum etiam ipsis quoque Episcopis, in congregationem earum negaret ingressum. Huius plurima feruntur virtutum insignia, quæ veneranda virgo Lioba discipula eius, memoriter & iucundè referre solebat: de quibus duo tantum, ut ex ijs cætera conijci valeant, commemorare curauit.

Erat in illo virginum monasterio sanctimonialis quædam, propter disciplinæ studium & arctioris vitæ obseruantiam, qua cæteras præire videbatur, sæpè Preposita ordinata, frequenter autem Decana ex more constituta. Hæc dum nimis incautè atque indiscretè disciplinam exerceret in subditis, omnium ferè, & maxime iuuenum, in se odia concitauit. Quarum illa tristitia & concinnata aduersum se maledicta, quæ suam mansuetudine interdum lenire potuit, contumaci corde despexit, & vsque adeò contra eas rigida perseuerauit, ut nec in vltimo vitæ suæ tempore commotionem cordis earum vlla satisfactione amouere curaret. Defuncta est ergò in hac pertinacia, & sepulturæ tradita, tumulusque super sepulcrum eius, congesto terræ aggere, compositus est. Nec tamen conqueuit animus iuuenum, odientium eam, quin statim ut aspicerent locum, in quo sepulta est, maledicerent crudelitati eius: immò ascendentes tumulum, & quasi funestum cadauer conculcantes, in solatium doloris sui, amarissimis insultationibus mortuæ exprobrarent.

Quod cum mater congregationis venerabilis Tetta comperisset, temerariam iuuenularum præsumptionem correptionis vigore compescens, perrexit ad tumulum, & mirum in modum conspexit terram, quæ desuper congesta erat, subsedisse, & vsque ad semipedis spatium infra summitatem sepulcri descendisse. Quo viso, vehementer expauit. Intellexit enim ex defectu terræ, pœnam sepultæ: & seueritatem iustitiam Dei perpendit ex detrimento sepulcri. Conuocatis ergò omnibus in vnum sororibus, cœpit eas increpare propter crudelitatem illarum & duritiam cordis: quòd ob factam sibi iniuriam essent implacabiles, & propter momentaneam disciplinæ amaritudinem, perpetuas haberent discordias: & cum sit Christianæ perfectionis, pacificum esse etiam cum pacis inimicis, illæ econtrariò non solum inimicos non diligere, sed etiam sororem, quam viuentem contra præceptum Domini odissent, studio impietatis mortuum execrarentur. Admonuit autem eas deceterò ab inimicitijs abstinere, iniurias amplecti, faciles esse ad indulgentiam, & sicut sibi vellet debita à Domino dimitti, ita inuicem offensiones ex corde relaxarent. Post hæc verba pro defuncta sorore eas obsecrauit, ut quicquid ante mortem in quanlibet earum peccatis videbatur, ex animo remittentes, secum pariter orationi incumberent, & pro absolutione illius diuinam clementiam inuocarent. Cumque omnes vnanimiter exhortationibus eius annuissent, indixit eis triduanum ieiunium, monens vnquamque psalmodijs & vigilijs ac precibus sanctis pro ea studiosius insistere. Die autem tertia, expleto ieiunio, cum omni congregatione virginum basilicam intrauit, & illis litanias facientibus, & nomen Saluatoris inuocantibus, ipsa cum lachrymis ante altare, pro anima defunctæ sororis rogatura, prosternitur. Cumque in oratione persistere, fossa sepulcri, quæ prius penè vacua videbatur, humo crescente, paulatim cœpit repleri: ita ut vno eodemque momento & ipsa ab oratione resurgeret, & terra sepulcrum complanaret. Qua de re manifestè ostenditur, quòd cum monumentum visibiliter ad priorem statum redijt, per orationes sanctæ virginis, defunctæ animam virtus diuina inuisibiliter absoluit.

Alio quoque tempore contigit, ut soror, cui oratorij cura commissa erat, cum post Completorium cubitum itura, fores ecclesiæ obseraret, clauis vniuersas ipsa nocte nesciens perderet. Erant enim pro diuersitate rerum, in thesauris ecclesiæ repositarum per plures: & aliæ quidè argenteæ, aliæ autem aereæ vel ferreæ, ligatura fabrefacta sibi met connexæ. Cum autem ad nocturnas vigilijs signum pulsatura surrexisset, & clauis ad pandendas ecclesiæ ianuas non reperisset, accenso lumine, loca omnia, quæ spem inueniendi pollicebantur, diligenti inuestigatione lustrauit: & quasi semel quæsisse non sufficeret, rursus eadem geminata inquisitione repetiuit. Cumque hoc sæpius faceret, & nihil inquirendo proficeret, ad Abbatissam, quæ sororibus adhuc

Nota q̄ noluerit quæquam virorū ingredi cœnobium.

Cap. 3.
Taxatur immodicæ seueritas cuiusdam sanctimonialis.

Cap. 4.
Nota de sepulcro eius, & pœna Purgatorij.

Discant hoc ex ep̄lo prælati, cū miritate suam gregem regere.

Nota rem memorabile, & q̄ proliant defunctis preces viuorum.

Cap. 5.

Nocturnæ vigiliæ monachorum.

quiescentibus, more solito vigilijs insistens, nocturnæ orationis tempora præueniebat, perrexit, & tremens ac pauore perculsa, ad pedes eius prouoluta est, eique culpam negligentiae suæ humili satisfactione patefecit. Quod cum illa audisset, statim intellexit diaboli insidiantis hanc esse machinationem: & conuocatis fororibus, nocturnas vigilijs ac matutinorum solennia in alia eade compleuit. Quibus peractis, protinus se vnâ cum eis in orationem dedit, & antiqui hostis malitiam virtute sanctorum precum sine mora detexit. Orantibus enim illis ante fores oratorij, vulpecula eximprovisò mortua apparuit, in cuius ore clauces, quas perditas dolebant, vniuersæ repertæ sunt. Tunc venerabilis mater, sumptis clauibus, iussit aperire ianuas, & cum vniuersis sanctimonialibus, quæ tum ferè quingentæ aderant, ecclesiam intrans, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit: qui famulas suas in se confidentes, misericorditer exaudisset, & malignum hostem digna confusione deiecisset. Ille enim, qui dixit: Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis altissimo: per tumorem superbiæ suæ bestijs assimilatus est: & qui subijci Deo per humilitatem noluit, per humiles ancillarum Dei orationes, in vulpecula detectus & confusus apparuit.

500. moniale. in vno monasterio

Esa. 14.

Cap. 6.

S. Liobæ parentes.

klockum, id est, Campana.

1. Reg. 11.

Les Germanice, dilecta Latine.

Cap. 7. Eius sanctissima in monasterio educatio.

1. Thes. 5.

2. Thes. 3.

for. fororibus

Cap. 8. Visio eius.

Hæc de venerabili matre Tetta, eiusque virtutibus dicta sufficiant: nunc ad explicanda eius spiritalis filie Liobæ gesta, secundum propositum stylus vertatur. Igitur parentes eius natione Angli, genere quidem nobiles erant, & studiosi ambo in religione & obseruantia mandatorum Dei. Pater eius, Dimo: mater verò, Ebba vocabatur. Sed cum essent steriles & infecundi, absque liberis diu manserunt. Cum autem pertransissent dies plurimi, & eis iam senibus atque ætate prouectis spes generandæ prolis abesset, mater eius per somnium vidit, se quasi signum ecclesiæ, quod vulgò klockum vocant, in sinu suo habere, idque immisâ manu tinniens extrahere. Experrecta itaque, nutricem suam iam vetulam vocauit, & ei somniû, quod viderat, reuelauit. Cui illa prophetico spiritu: Adhuc, inquit, ex vtero tuo videbimus filiâ, quam vt Domino iam nunc voueas oportet: & sicut Anna Samuel omnibus diebus suis in templo Dei feruiturum obtulit, ita hanc ab infantia sacris literis eruditam, in sancta virginitate, quandiu vixerit, illi seruire concedas. Quod cum vouisset mulier, post non multos dies concepit & genuit filiam, quam vocauit Truthgebam, cognomenque Liebam vel Liobam, eò quod esset dilecta. Hoc enim Latine, cognominis huius interpretatio sonat. Adultam itaque Deo consecrauit, & supradictæ matri Tettæ diuinis studijs imbuendam tradidit. Nutricem verò suam pro eo quod tanta sibi gaudia futura prædixerat, libertatis præmio remunerauit.

Creuit ergò puella, & tanta Abbatissæ cunctarumque fororum cura erudiebatur, vt nihil aliud præter monasterium & cælestis disciplinæ studia cognosceret. Non enim iocis delectabatur ineptis, nec iungi passâ est inanibus iuencularum fabulis: sed Christi desiderio flagrans, ad legendum vel audiendum verbum Dei animum semper habebat intentum: & audita vel lecta memoriæ commendans, vtilitatem præceptorum vitæ & institutione seruabat. Cibi autem & potû ita temperauit vsu, vt contemptis delicijs & escæ lautioris illecebris, his tantum, quæ dabantur, contenta, nihil amplius requireret. Orabat assidue, sciens scriptum in Apostolo, sine intermissione fidelibus orandum esse. Quando non legebat, operabatur manibus ea, quæ sibi iniuncta erant. Didicit enim scriptum, quod qui non operatur, nec manducet. Lectioni tamen atque auditioni sanctarum scripturarum magis, quam labori manuum operam impendit: summoperè studens, nè lecta vel audita, ex eius animo laberentur: sed præcepta Domini custodiens, memoriam eorum in executione operum semper habere consuevit. Sicque vitam suam instituens, ab omnibus prioribus puro diligebatur affectu, & ab omnibus discens, omnibusque obediens, proprias singularum gratias imitando captabat. Huius continentiam, illius iucunditatem sectabatur: Illius lenitatem, illius patientiam, alterius autem mansuetudinem mirabatur. Hanc vigilantem, illam verò legentem studuit emulari. Charitati præcipuè operam dabat, sine qua reliquas virtutes nihil esse sciebat.

Cum his & alijs huiusmodi virtutum studijs per singulos dies animum ad cælestia roboraret, quadam nocte per somnium vidit quasi purpureum filum de ore suo descendere. Quod apprehensum manu cum extrahere conaretur, prolixius cœpit extendi: & velut ex interioribus viscerum procederet, paulatim crescebat in maius, & augmenta sui capiebat. Cum autem exuberante materia, colligendo manû impleteret, & filum

filium nihilominus ex ore dependeret, * globum ex eo rotundo schemate voluendo formauit. In cuius confectioe cum nimis laboriosè defudaret, præ angustia somno soluta est: cœpitque intrâ se tacitè cogitare, cupiens somnij cognoscere discretionem. Intellexit enim sibi non sine causâ visionem apparuisse, sed aliquid ei latentis inesse mysterij. Erat ergò in eodem monasterio soror quædam maturæ ætatis, quæ ex euentu rerum, quas sæpè prædixerat, prophetiæ spiritum habere noscebatur. Cui illa quidem somnium de sua persona referre noluit, sed vni ex discipulabus suis, totum per ordinem, sicut viderat, reuelauit, præcipiens, vt iret ad eam, & exposito, quasi sibi apparuisset, somnio, precaretur: vt quicquid in eo intelligeret, suo manifestaret eloquio. Perrexit itaque puella, & fecit sicut à magistra fuerat instructa. Cumque omnem somnij tenorem quasi ex propria persona exposuisset, soror illa futurorum præscia, cum indignatione respondit: Vera quidem visio est, & bona futura portendens: tu autem cur tibi talia apparuisse mentiris? Hæc enim non tibi conueniunt, sed electæ Dei & dilectæ: Liobam scilicet virginem, cognominis suauitate significans. Illi, inquit, hæc ostensa sunt, cui merito sanctitatis & sapientiæ talia congruunt: quoniam multis profutura est tam verbo prædicationis, quàm bonæ operationis exemplo. Filium enim, quod per os eius ex visceribus prodijt, doctrina sapientiæ est, vocis ministerio ex illius corde procedens. Quod autem manum impleuit, hoc significat, quia omnia, quæ ore docuerit, operibus exæquabit. Porro * globus, qui voluendo conficitur, & rotunditate sui volubilis est, mysterium exprimit verbi diuini, quod per os actusque prædicantium voluitur, & nunc per actiuam vitam in imis versatur, nunc per contemplatiuam in sublimia erigitur: nunc se per compassionem proximi humiliat, nunc per dilectionem Dei exultat. His quidem indicijs Deus magistræ tuam verbo & exemplo multis profuturam ostendit: effectus autem procul ab hoc loco in alijs nationibus erit, quòd eam proficisci oportet. Hanc igitur interpretationem somnij veram fuisse, rerum probauit euentus.

gloium
fentio legē-
dum.

Quædam mo-
nalis spiri-
tu prophē-
tici claret.

Visiois ei-
us interpre-
tatio.
gloium

Igitur eo tempore, quo cælestis vitæ studijs beata virgo Lioba in monasterio floruerat, sanctus martyr Bonifacius à Gregorio, Romanæ sedis antistite, qui Constantino in pontificatu successit, Episcopus ordinatur, & ad prædicandum verbum Dei Germaniæ populis mittitur. Vbi cum messem quidem multam, & pronos ad fidem populos reperisset, operarios autem, qui sibi collaborarent in agro Dominico, paucos haberet: in terram Anglorum, vnde ipse ex parentibus ortus erat, legatos & epistolas misit, atque ex diuerso Clericorum ordine nonnullos accersiuit doctos lege diuina, & ad prædicationem verbi, vitæ merito morumque probitate idoneos: quorum adminiculo iniunctam sibi legationem non segniter administravit. Magnam enim Germaniæ partem doctrina salutari virtutumque miraculis Christo acquisiuit. Nam cum quotidie populorum frequentia fidei sacramentis imbueretur, diuinus sermo non solum in ecclesijs, verum etiam per pagos & castella diffundebatur intantum, vt & fideles catholici assiduis exhortationibus firmarentur, & deprauati viam correctionis agnoscerent, & pagani fide instructi, certatim ad gratiam baptismatis conuolarent.

Cap. 9.
S. Bonifaci-
us Christū
Germanis
prædicat.
Eius vita ha-
betur 5. Lu-
nij.

Multos cō-
uertit.

Videns itaque vir beatissimus Ecclesiam Dei crescere, & certantibus studijs ad vota perfectionis accendi, duplicem viam ad profectum religionis instituens, monasteria construere cœpit, vt ad fidem catholicam populi non tam Ecclesiastica gratia, quàm monachorum ac virginum congregationibus, raperentur. Volens ergò vtriusque professionis ordinem regulariter obseruari, idoneum vtrique magisterium studuit adipisci: misitque in Cassinum montem Sturmij discipulum suum, virum genere & moribus nobilem, vt in monasterio, quod beatus pater Benedictus instituit, disciplinam regularem, & vitam moresque monasticos agnosceret: pastorque futurus, discipulus fieret: atque in sua subiectione disceret, quomodo alijs præesse debuisset. Similiter & in patriam cum epistolis legatos direxit ad Tertiam Abbatissam, cuius in præcedentibus mentio facta est: deprecans, vt ad solatium suæ peregrinationis, atque ad auxilium legationis sibi iniunctæ, transmitteret ei Liobam virginem, quam fama sanctitatis & doctrina virtutum, tunc per longinqua terrarum spatia diuulgârat, & laude celebri multorum ora repleuerat. Eius itaque abscessum mater congregationis molestissimè quidem ferebat, sed tamen quia diuinæ dispensationi resistere non potuit, beato eam viro, sicut rogauerat, cum honore direxit, vt somnij, quod olim viderat, interpretatio vera fuisse probaretur. Quam, cum venisset,

Cap. 10.

vide lector
quid confe-
rant mona-
stera, quæ
hodie ener-
unt fidei
cueriores.

S. Lioba ve-
nit in Ger-
maniam.

vir Deo plenus cum summa veneratione suscepit, diligens eam non tantum propter affinitatem, qua sibi ex materno sanguine iungebatur, quantum propter sanctitatem vitæ & sapientiæ doctrinam, qua plurimis & verbo profuturam nouerat, & exemplo.

Cap. II.

Præfatur
monialibus
in Bifchoffs
heim.

Virtutes c.⁷
& doctes.

deest, * par-
cè, aut ali-
quid tale.

Cap. II.

deest, * arti-
um, vt vide-
tur.

Eius erudi-
tio.

Prudentia.

Moderatio.

Nota sanè
remiram
in virginè.

Pfal. 120.
Cant. 5.

Cap. 13.
Inignis hu-
mitas.
Hospitali-
tas.
Iohan. 13.

Igitur, sicut desiderauerat, monasterijs custodiam & regularis disciplinæ normam instituit: & monachis quidem Sturmii Abbatem prætulit: Liobam verò virginem, spiritalem virginum matrem esse decreuit: statuitque ei monasterium in loco, qui vocatur Bifchoffsheim, vbi non paruus ancillarum Dei numerus collectus est: quæ ad exemplum beatæ magistræ, cælestis disciplinæ studijs instituebantur, & intantum doctrina eius proficiebant, vt plures ex illis, postmodum magistræ fierent aliarum: ita vt nulla, aut etiam rara, in illis regionibus essent monasteria foeminarum, quæ non discipularum eius magisteria desiderarent. Erat enim magnarum virtutum foemina, & ita in arrepti propositi vigore roborata, vt nec patriæ, nec suorum meminisset affinium: sed omne studium erga id, quod cœperat, exercebat, vt videlicet semetipsam Deo irreprehensibilem exhiberet, & omnibus sibi obtemperantibus, in verbo & conuersatione forma salutis existeret. Cauebat semper, nè alias doceret, quod ipsa non fecisset. Nihil quippè arrogancia, nihil superbia de eius, sibi moribus usurpauit: sed sine personarum acceptione omnibus se affabilem ac beneuolam exhibuit. Erat ad spectu angelica, sermone iucunda, ingenio clara, consilio magna, fide catholica, spe patientissima, charitate diffusa. Et cum lætam semper faciem præferret, nunquam hilaritate nimia resoluta est in risum. Maledictionem ex eius ore nullus vnquam audiuit: iracundiæ illius sol testis nunquam occubuit. Cibi autem & potus vsus, cum alijs summa humanitate exhiberet, ipsa * sumpsit. Vnde & caliculus eius, vnde bibere solebat, pro quantitate sui, Dilectæ paruus, à fororibus vocabatur.

Lectionis studio tanta diligentia incubuit, vt nisi orationi vacaret, aut alimento vel somno corpusculum reficeret, nunquam diuina pagina de manibus eius abscederet. Nam cum ab ipsis infantie rudimentis Grammatica & reliquis liberalium * studijs esset instituta, tanta meditationis instantia spiritalis scientiæ perfectionem conabatur assequi, vt consentiente cum ingenio lectione, duplicato nature & industriæ bono, eruditissima redderetur. Veteris enim ac noui Testamenti codices sagaci mente perlustrans, diuina præcepta memoriæ commendabat. Sed & dicta sanctorum patrum, & decreta Canonum, totiusque Ecclesiastici ordinis iura, plenitudini perfectionis adiecit. Discretionem in omni actu ac dispositione sua magnopere seruauit, & rerum faciendarum finem semper attendit: nè fortè inconsultè cepta, postmodum imperfectione sua pœnitentiam sibi generarent. Et quia ad orationis studium & lectionis industriam, mentis intentionem sciebat esse necessariam, in vigilando, sicut & in cæteris virtutum studijs, modum tenere consueuit. Nam licet semper modicum, tota tamen ætate post prandium tam ipsa, quam cunctæ sibi subiectæ sorores pausabant, nec vlli earum indiscretè vigilare volenti consensit. Dixit enim, adempto somno sensum adimi, maximè legendi. Sed & illi, siue in nocte, seu meridie dormienti, sanctam scripturam iuxta lectum eius legi, semper mos erat. Quod officium puella iuniores sine molestia per vices implebant: & mirum dictu, nullum sermonem aut etiam syllabam in legendo transire poterant, quin statim ab illa, quantum dormiente, corripenterent. Nam sicut eadem ipsa, quibus id officij deputatum erat, postea fatebantur, sepe cum eam grauius soporari conspicerent, ex industria tentando, in lectione falebant, sed nunquam irreprehensè euadere poterant. Nec tamen mirum, quia dormiens falli non valuit, cuius cor possidebat, qui non dormiet, Israël custodiens: & quæ cum sponsa in Canticis canticorum dicere potuit: Ego dormio, & cor meum vigilat.

Virtutem verò humilitatis tanto studio custodiuit, vt cum merito sanctitatis & ordine magisterij cæteris esset prælata, omnium se vltimam fore corde crederet, voce proferret, & habitu demonstraret. Hospitalitatem autem peculiari obseruatione tenuit. Omnibus enim sine vlla exceptione personæ domum præbuit, & conuiuium ieiuna mater exhibuit. Pedes omnibus, manibus suis lauit, Dominicæ institutionis custos & magistra. Dum hæc gereret virgo Christi, quibus omnium in se prouocabat affectum, inimicus omnium Christianorum diabolus, impatienter ferens tantas in ea virtutum glorias, & tam præclara discipularum eius augmenta profectuum, fordidis

fordidis eas cogitationibus & carnalis concupiscentiæ illecebris incessabiliter impug-
nabat, tentans si quanlibet earum ab arrepti vigore propositi potuisset auertere.
Sed cum conatus suos orationibus atque ieiunijs castè viuientium frangi conspiceret,
ad alia se callidus insidiator argumenta conuertit, vt saltem vel bonam earum
famam vitando corrumpere, qui integritatem, peruersâ suggerendo, violare non
poterat.

Impugna-
tur à cogi-
tationibus
carnis.

Erat ergò ibi quædam pauperula, debilitate contracta, quæ ad portam mona-
sterij iacebat, eleemosynam accipiens: cui quotidie à mensa Abbatissæ statutus da-
batur victus, & à singulis sanctimonialium vestes & alia quælibet necessaria pro di-
uini amoris intuitu præbebantur. Contigit autem post dies aliquot, vt decepta sug-
gestionibus diabolicis, turpitudinē fornicationis incurreret. Cumque intumescen-
te vtero, conceptum foetum celare non posset, crimen admissi sceleris simulata in-
firmitate contexit. Instante autem partûs tempore, progenitum infantulum panniculis
inuoluit, & in stagnum fluminis, quod per medium loci eius influebat, noctur-
no tempore exposuit, malis videlicet mala adijciens. Nam stupro homicidium, &
aquæ contaminationem coniunxit homicidio. Die autem facta, cum ad hauriendam
aquam mulier quædam venisset, conspecto infantili cadauere, factum exhorruit: scæ-
mineoque accensa furore, villam omnem inordinato clamore compleuit, & san-
ctis virginibus cum indignatione improperans ait: O quàm casta congregatio, quàm
gloriosa conuersatio virginum, quæ sub velo positæ, filios pariunt, matrum pariter
ac presbyterorum fungentes officium, eosdem, quos generauerint, ipsæ baptizant.
Non enim, ô ciues, molendi vîsibus tantum hanc stagnâstis aquam, sed nouo huic &
inaudito baptismati nescientes præparâstis. Nunc ergò rogare eas, quas virginum
appellatione sublimare soleris, vt tollentes cadauer de flumine, nobis aquâ reddant
vîsibilem. Videte, videte, quæ ex monasterio desit, & eam scelus hoc perpetrâsse co-
gnoscite. Ad hanc vocem plebs tota cômota est: omnis ætas, omnisque sexus qua-
si ad spectaculum vno agmine cucurrit, vidensque nefas, facinus exhorret, ac virgi-
nes sacras derestatur.

Cap. 14.

Diabolus
necitur san-
ctarum vir-
ginû tamâ
côraminare

Hoc nempe
voluit dia-
bolus.

Cum autem Abbatissâ, audito tumultu, rem gestam comperisset, conuocatis so-
roribus causam exposuit, nullamque ex eis præter Agatham deesse cognouit: quæ
ante paucos dies à parentibus suis vocata, pro quadam necessitate ad domum eorû
cum licentia perrexit. Hanc itaque misso nuncio sine mora reuocauit, tantæ infam-
iæ notam diutius ferre non valens. Quæ cum venisset, causamque sceleris sibi im-
putari cognosceret, respiciens in cælum, ingemuit, & ait: Deus omnipotens, qui
omnia nôsti, antequam fiant, & quem nullum latet secretum, qui que Susannam in
te confidentem, de falso crimine liberâsti: ostende misericordiam tuam super hanc
congregationem, in tuo nomine collectam, & nè patiaris eam propter peccata mea
fœdô rumore maculari: sed illam, quæcunque hoc nefas commisit, ad laudē & glo-
riam magni nominis tui, dignare & detegere, & publicare. Quo audito, mater vene-
rabilis de eius puritate iam secuta, præcepit omnibus oratorium ingredi, & exten-
sis in Crucis modum brachijs stare, quoadusque singulæ Psalterium totum ex ordi-
ne psallendo complerent: & deinde per tres vices in die, hoc est, tertia hora, & sexta,
& nona, vexillo Crucis elato, cum litanijis monasterium circuire, & pro purgatione
sua diuinam misericordiam inuocare. Quod cum fecissent, & in hoc ordine iam bis
expleto, hora nona omnes ecclesiam intrarent, cunctusque populus pariter con-
gregatus adesset, beata virgo Lioba perrexit ad altare, & stans ante Crucē, quæ iam
tunc tertio portanda parabatur, extendit manus in cælum, & cum gemitu ac lachry-
mis precabatur, dicens: Domine Iesu Christe, Rex virginum, integritatis amator, in-
uictissime Deus, ostende virtutem tuam, & libera nos ab hac infamia: quia impro-
peria improperantium tibi ceciderunt super nos. Hoc cum dixisset, mox miserrima
pauperula illa, antiqui hostis & captiua pariter & ministra, dæmonio repletur, &
quasi flammis circumdata, nomen inuocat Abbatissæ, crimenque quod commiserat,
confitetur. Tum verò in cælum clamore sublato, plebs omnis obstupuit miraculo:
ancillæ Dei fleuere præ gaudio, & in commune ab omnibus vno ore meritum Liobæ
virginis, & Christi Saluatoris potentia prædicatur. Factum itaque est, vt nomen vir-
ginale, quod diabolus sinistra fama obruere conatus est, magis claresceret, & cele-
brius ubique laudaretur. Misera tamen illa purgari non meruit, sed vsque ad finem
vitæ suæ, ius in ea potestatis suæ inimicus obtinuit. Plura quidem signa per famulam
suam

Cap. 15.

Dan. 19.

Totû Psal-
teriû sacræ
virgines le-
gunt exten-
sis brachijs.

Proditur
scelerissimi
dæmonis
commentû.

Castigatur
fornicaria.

suam Deus antè iam fecerat, sed eorum notitiã secreti obumbratio suppressit. Hoc autem in Germania primùm factum est : & idè celebre, quia publicum fuit.

Cap. 16.

Alio autem tempore, cum ad tradendam discipulabus suis lectionem diuinam more solito confedisset, ex vna parte villæ fortuitum exarsit incendium : quod consumptis domibus, quæ vel paleis, vel palustri tegebantur arundine, ad monasterium, in quo virgo sancta cum famulabus Dei manebat, flabris stimulantibus ferebatur : & grassante igne, non ædificijs solum, verum etiam iumentis atque hominibus ipsis interitum minabatur. Tum verò trepidantis populi confusus clamor attollitur, concursus omnium ad Abbatissam conuolat : rogant vt periculo, quod instabat, precibus sanctis occurreret. Illa autem, vt erat mentis patientissimæ, turbatis omnibus, fidei præsumptione nihil mouebatur : sed iussit, vt ex superiori parte fluminis, quod per medium monasterium currebat, haustam sibi aquam in concha ce-
Nota de fa-
le benedi-
cto, stupen-
dum mira-
culum.

Horrida tem-
pesta præ-
sentè omni-
bus mortè
intentat.

Cap. 17.

Illud etiam virtutibus eius annumerandum esse non dubito, quòd cum die quadam tempestas sæua, atque aëris nimia perturbatio fuisset exorta, fulgura facta, venti-
Mariã Vir-
ginem con-
tra tempe-
statè S. Lio-
ba inuocat.

Vide quid
possit inter-
cessio ma-
tris Dei.

Cap. 18.

Hoc etiam, quod inter gesta eius clarum fuisse ac memorabile constat, præterire silentio impium puto. Quædam nanque ex sororibus monasterij eius, nomine Vuil-
Monialis
quædam gra-
uiter infir-
marum.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

licentia, feretro eam imposuerunt, & trans flumen, quod vocatur Tubera, in domū suam portauerunt. Nec multò post, inualecente morbo, venit ad extrema: & cum iam vltima corporis parte præmorta, solus vitalis flatus palpitaret in corpore, inuitatur à parentibus Abbatissa, nõ vt visitaret infirmã, sed vt precibus suis Deo transitum eius commendaret. Quæ cum venisset, accedens ad lectum, quem multitudo vicinorum plangens vallauerat, iussit auferri velamen: (Erat enim ex more cadauerum iam linteo cooperta.) Quo ablato, pectus eius manu contrectans: Nolite, ait, flere: quia anima illius adhuc in ipsa est. mittensque ad monasterium, iussit cochlear paruum, quo ipsa ad mensam vti solebat, cum festinatione afferri: & allatum sibi lac benedixit, atque in os iacentis guttam cum cochleare stillauit: cuius tactu intrinsecus guttur & vitalia ita conualuerunt, vt statim & linguam ad loquendum, & oculos ad videndum moueret: tantaque celeritate remedium cæleste succurrit, vt sequenti die cibo confortata, vires reciperet, atque ante diem septimum pedibus proprijs ad monasterium ambularet, de quo prius in lectica portabatur. Pluresque post eam vixit annos, atque in regione Thuringorum post obitum venerandæ virginis, vsque ad tempora Ludouici regis Francorum sana & incolumis in Dei seruitio mansit.

Tubera, die
Tuber.

Reuiuiscit
iam penè
morta.

Talibus ergo virtutum signis fides in populis succensa feruebat, & crescente religione, creuit simul & mundi contemptus. Multi enim nobiles & potentes viri filias suas Deo in monasterio sub perpetua virginitate seruituras tradiderunt: multaque matronæ, relicta seculari conuersatione, castitatem profitebantur, & suscepto velamine sacro, monasticam vitam elegerunt. Quibus virgo sancta ad summa virtutum veniendi & verbo viam præbuit, & exemplo.

Cap. 19.
Crescit monastica religio, & cum ipsa mundi cõtempus.

Interea beatus Bonifacius Archiepiscopus in Frisiam ire parans, gentemque paganis ritibus deditam, atque infidelitatis morbo decubantem, cælesti medicina visitare decernens, vocauit Lul discipulum suum, qui postmodum in Episcopatu successit, & ei singula, prout voluit, commendauit: & generaliter quidem illi curam credentium populorum, ac prædicationis instantiam, structuramque ecclesiarum, à se per diuersa loca inchoatarum, iniunxit: specialiter autem de monasterio Fuldensi, quod cum autoritate Zachariæ Papæ, & cum fauore Carlomanni regis Austriæ, in vastissima solitudine saltus Boconix ipse construxerat, præcepit, vt quia monachi locum illum inhabitantes pauperes erant, & necdum alia habebant seruitia, sed solo manuum suarum labore visitabant, ædificium fundatæ iam ibi ecclesiæ ad perfectionis terminum deduceret, atque post mortem suam corpus eius illic sepeliendum transferret. Cumque hæc & alia huiusmodi ei mandata dedisset, accessit ad se Liobam virginem exhortatus est, terram peregrinationis suæ non deserere, nec in assumpti propositi vigore lassescere: sed quotidie bonum, quod coeperat, omni studio ampliare: dicens ei, corporis fragilitatem non esse considerandam, nec prolixa ætatis spatia computanda, nec arduum virtutis finem, nec grauem existimandum perueniendi laborem: præsertim cum huius temporis spatia ad æternitatem comparata, breuia sint, & non sint condignæ passionis præsentis temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Commendauit autem illam Lul Episcopo & senioribus monachorum supradicti monasterij, qui aderant, monens eos, vt cum honore & reuerentia curam eius agerent: suæque voluntatis esse affirmans, vt post obitum eius corpus illius ad ossa sua in eodem sepulcro poneretur, quatenus pariter diem resurrectionis expectarent, qui pari voto ac studio in vita sua Christo seruierant. Quibus dictis, dedit ei cucullam suam, rursus eam admonens atque contestans de non relinquendo peregrinationis suæ loco. Et sic præparatis omnibus, quæ in itinere erant necessaria, in Frisiam perrexit. Vbi cum non paruum gentis illius portionem Christo acquisisset, labores suos glorioso cõsummauit martyrio: corpusque eius translatum est Fuldam, & ibi, sicut antè præceperat, digno honore sepultum.

Cap. 20.

S. Lulli vita habetur inf. 16. Octobr.

for. Austriæ.

Rom. 2.

S. Bonifacius ceditur in Frisia, vi. de eius vita Iunij 5.

Cap. 21.

Beata autem virgo Lioba immobilis in opere Dei permansit, non terram hæreditare cupiens, sed cælum. vnde ad finem propositi cum omni labore tendebat. Seminabatur verò de ea fama laudabilis, & odor sanctitatis ac sapientiæ, cunctorum in se traxit amorem. Erat enim omnibus, qui eam nouerant, & ipsis quoque regibus honorabilis. Nam Pipinus Rex Francorum, & filij eius Carolus & Carlomannus, omni eam veneratione coluerunt: & præ cæteris maximè Carolus, qui post mortem patris, defuncto fratre, cum quo & ipse paucis annis regnauerat, imperij gubernacula

solus

Laus Caroli Magni. solus obtinuit: vir sanè Christianissimus, & verè imperio dignissimus, atque omnibus retrò gentis illius regibus fortitudine & sapientia meritò præferendus, qui ità fidem Catholicam diligebat, vt cum omnibus imperaret, Dei famulos & ancillas sublimi humilitate veneraretur. Hic itaque religionem Dei virginem, ad se frequenter inuitatam, cum magna reuerentia suscepit, & dignis muneribus honorauit. Sed & Regina Hildegardis puro eam venerabatur affectu, atque ità vt animam suam diligebat: voluitque, vt assiduè secum maneret, quatenus ad viam vitæ verbis eius profiteret & exemplis. Sed illa vt veneni poculum, ità palatinum detestabatur tumultum. Amabant eam principes, suscipiebant proceres, Episcopi cum exultatione amplectebantur. Et quia erat in scripturis eruditissima, atque in consilio prouida, verbum vitæ cum ea conferebant, & instituta Ecclesiastica sæpè tractabant. Illa verò omnem sollicitudinem erga id, quod cœperat, exercebat, & monasteria puellarum, quasi ductrix spiritualium tyronum visitans, certantibus studijs æmulantes, ad perfectionis gloriam prouocabat.

Cap. 22. Interdum etiam & ad monasteriū Fuldensium monachorum causa orationis venire solebat, quod nec prius, nec postea vlli vnquam fœminarum concedi potuit: **Illi soli patet aditus in monasteriū Fulde.** quia loco illi, ex quo à monachis habitari cœptus est, fœmineus negabatur ingressus. Tantum autem huic soli concessus est propter hoc, quod sanctus martyr Bonifacius eam senioribus eorum commendauit, corpusq; illius ibi sepeliendū decreuit: cuius tamen aduentus hoc ordine moderabatur. Relictis enim in vicina cella discipulis ac pedisequis suis, ipsa cum vna cæteris maturiore monasterium diurno tantum tempore intrauit, & post orationem, completa cum fratribus collatione, noctibus semper ad discipulas suas, quas in cella dimiserat, reuertebatur. Cum autem sensisset & prouentioris iam esset ætatis, ordinatis omnibus, quæ sub cura sua habuit, monasterijs, cum consilio Lul Episcopi venit in locum, qui vocatur Schonersheim, quatuor millibus à ciuitate Moguntia ad Africum distans: ibique cum famulabus Dei secum commorantibus mansitavit, ieiunijs & orationibus Deo seruiens nocte & die. Interea morante Rege Carolo in Aquensi palatio, misit ad eam Regina Hildegardis, deprecans vt ad se venire non grauaretur. Desiderauit enim videre eam, antequam de corpore migrasset. Quod illa quantum molestè ferret, propter antiquam tamen familiaritatem consensit. Perrexit ergò, & cum ea, qua solita est, à Regina gratulatione esset suscepta, mox vt audiuit causas, pro quibus inuitata est, redeundi licentiam postulauit. Cumque propensius rogaretur, vt aliquot dies ibi maneret, abnuuit, ac solito affectuosius in amicam irruit, os, frontem, oculos deoscularans, inharere amplexibus, huiusmodi verbis salutata reliquit: Vale in æternum domina & foror dilectissima: vale animæ meæ portio preciosa. Christus creator & redemptor noster tribuat, vt nos in die iudicij sine confusione videamus: cæterum in hac luce mutuo nunquam ab hac die conspectu fruemur.

Venit in monasteriū Schonersheim. Reuersa est igitur ad monasterium, & post paucos dies corporis in eodem modo correpta, decedit in lectum. Cumque ingrauescente languore instare cerneret tempus dormitionis suæ, vocauit Torabertum venerabilem presbyterum, natione Anglum, qui ei indefinenter adhærens, cum reuerentia semper & amore seruebat: & accepto corporis & sanguinis Christi viatico, hominem exiit, ac creatori suo animam, quam dederat, mundam & immaculatam cum gaudio restituit. Obijt autē mense Septembris, quarto Calendas Octobris: corpusque eius Fuldensis monachi susceptum, cum prosecutione nobilium personarum, venerabiliter ad monasterium suum transfulerunt. Recordati sunt itaque seniores eorum, dixisse sanctum Bonifacium, quod sua esset voluntatis, vt corpus illius ad ossa sua poneretur: sed quia meruebant sanctum sepulcrum beati martyris aperire, consilio inuito, sepelierunt illud ad plagam Septentrionalem altaris, quod ipse sanctus martyr Bonifacius ædificatum, in honorem Domini Saluatoris nostri, & sanctorum duodecim Apostolorum eius, dedicauerat. Post annos autem non paucos, à rectoribus loci illius ecclesia augustius ædificata, eum futuræ consecrationi prepararetur, Eigel Abbas cum licentia Aistulphi Archiepiscopi, ossa eius transfudit, & in Australi porticu iuxta memoriam sancti Ignatij martyris posuit: vbi sepulcro condita, miraculis viuunt & gloria. Multi enim fide pleni, ad tumulum eius diuina beneficia sæpè experti sunt: ex quibus quædam, quæ ad præsens animo occurrunt, sobriè & fideliter legentibus pandere curauit.

Cap. 23. **Infirmitas.** **Christo animam reddit immaculatam.** **Miracula ad sepulcrum eius.** Quidam nanque vir ferreis circulis per lacertos ad nudum corpus tam angustè con-

Cap. 24. con-

constrictus erat, ut ex vtraque parte caro supercrescens, ferrum propè obtegeret. Ex quibus vnus de altero brachio antè iam deciderat, cuius vestigium cicatrix obducta manifesto retulit indicio. Hic ergò in ecclesiam veniens, memorias sanctorum per singula altaria orando circuiuit. Cumque venisset ad sepulcrum sanctæ virginis, & ibi orationi incumberet, occulta quadam vis circulum ferreum, expulsis clavis, extendit, ac de brachio cum non modico sanguine eiecit. Ille autem gaudens & exultans, gratias referebat Deo, quòd cum per merita beatæ virginis absoluere dignatus sit, quem propter peccata vique in illum diem nexus ferrei ligauerunt.

Ferreum li-
gamè rumpitur.

Alter verò de Hispania erat: qui peccatis exigentibus, pœnæ tali addictus est, ut Cap. 25.
horribiliter quateretur tremore omnium membrorum. Cuius passionis incommodum, sicut ipse retulit, in Ibero flumine contraxit. In qua deformitate oculos ciuium suorum non sustinens, vbicunquè ei ire visum est, per diuersa sanctorum loca vagabatur. Peragrata itaque omni Gallia atque Italia, Germaniã ingressus est. Vbi cum nonnulla monasteria causa orationis adisset, Fuldam venit, mansitque ibi tribus diebus, in hospitali peregrinorum susceptus, ecclesiam frequentans & orans, ut iam sibi placaretur Deus, ac pristinam restitueret salutem. Cumque die tertia oratoriũ intrasset, altaria cuncta orando circuiens, ad memoriam sanctæ virginis ex more peruénit: & oratione ibi completa, cryptam occidentalem, super quam corpus sancti Bonifacii martyris quiescit, ingressus est, ac prostratus in oratione, dormienti similis iacuit, non tamen tremens, sicut etiam per somnum solebat. Quod cernens vir venerandus Firmadus presbyter & monachus, qui propter infirmitatem suam ibi sedebat, & stare non poterat, obstupuit, & quibusdam eum erigere volentibus prohibuit, potiusque euentum rei expectandum esse indicauit. Interea subito surrexit homo, & non tremebat, quia sanatus erat. Interrogatus ergò à presbytero (quoniam linguæ eius, eò quòd esset Italus, notitiam habebat) retulit se per excessum mētis vidisse virum veneranda canitie, stola pontificali indutum, quem comitabatur puella quadam in habitu Nonnaico: quæ se apprehensum erigeret, & pontifici ad benedicendum offerret. Cuius pectori cum pontifex signum Crucis Christi imprimeret, nigerima auis instar merulæ de sinu illius per capitium tunicæ egressa, mox ut terram contingeret, in gallinam conuersa sit: ac deinceps in speciem deformis ac teterrimi homunculi transformata, per gradus Aquilonaris introitus cryptam egressa sit. Hanc autem sanitatem quin sanctæ virginis orationes & merita beati martyris à Domino obtinuerint, nulli Christiano dubitare fas est. Qui licet non in vno sepulcro, vno tamen loco quiescentes, eadem pietate, qua, dum pariter in carne vixerunt, miseris subuenire solebant, nunc in cælesti claritate cum Christo manentes, eorum intercessionem quærentibus patrocinari non cessant. Multa quidem & alia signa Deus per sanctæ virginis orationes sæpè operatus est, quæ, nè fastidium prolixitate narrationis lectori faciam, prosequi omitto. Hæc autem duo quia plerique fratrum adhuc viuentes se vidisse celebri sermone testantur, & ego ipse eo tempore, quo fiebant, illis aderam, propter certitudinem conscripsi, ad laudem & gloriam nominis Domini nostri Iesu Christi, qui glorificantes se glorificat, & seruientibus sibi non tantum regna cælorum, sed etiam in hoc seculo honoris tribuit nobilitatem: Cui est gloria cum patre & cum spiritu sancto per infinita secula seculorum, Amen.

Curatur homo membro-
rum omniũ tremore vexatus.

Viso eius.

1. Reg. 2.

MAR

MARTYRIUM SANCTI VENCESLAI DVCIS
BOIEMIAE ET MARTYRIS, EX D. IOHANNIS DVBR-
uj Olomucensis Episcopi historiae Boemicae libro quarto & quinto
conscripnm. Consentium MS. codices & anti-
quissima Martyrologia.

Septēb. 28.
Cap. 1.
S. Venceslai
parentes.
3. Reg. 18.

Educatur S.
Venceslaus
à Ludmilla
auiā suā.

ANCTVS Venceslaus Boemiae Dux, patre Christianis-
simo simul ac religiosissimo Vratislao, matre verò Dra-
homira Lucēsi, à Christiana religione alienissima, proge-
nitus fuit. Siquidem longè seueriorem immaniolem que
in Christianos, quàm Iezabel in prophetas, ea se exhibu-
it. Qua de causa Ludmilla Vratislai Ducis mater, per spe-
ciem visitandi salutandique Drahomiram matrem suam
Pragam adiit. Reuerà vt alterum filiorū (duos enim ha-
bebat Venceslaum & Boleslaum) sibi dari nutriendum
impetraret. Cui cum oblata esset tam à patre quàm à
matre legendi, vtrum accipere vellet, potestas, Vencesla-
um, in quo melior indoles meliorque spes elucebat, sibi adoptauit, aluitque dein-
cēps pro suo: praeceptorem ei adiungens Paulum sacrificulum suum, virum opini-
one sanctitatis celebrem. Hic domi aliquandiu puerum docuit, post author fuit, vt
Budecum, ad Nycenum presbyterum ludi illic magistrum mitteretur, inquitens, maio-
res ibi eum in literis & disciplinis Christianis profectus facturum, inter multos condi-
scipulos Christianos: Nam hac praecipua cura erat auiā, vt nepos Christianam reli-
gionem ante omnia disceret coleretque.

Cap. 2.
Drahomira
in Christia-
nos perfe-
cutio.

Interim marito funerato, filijsque adhuc ætate imbecillioribus, Drahomira regi-
men inuadit, ac statim odium in Christianos malè diu dissimulatum detegit, edicto
proposito, vt templa Christiani occluderent, à cultu caeremonijsque abstinerent. Sa-
cerdotes populum nè docerent, nec ludimagistri discipulos. Secus facientibus car-
cer, exilium, mors denunciata. Pragæ magistratus immutati, & pro Christianis ido-
latræ crudelissimi substituti, quorum instinctu clam, palamque, ac semper impune
fidei cultores indignè tractabantur occidebanturque. At si quis ex Christianis, vel se
defendendo, vnum illorum aliquem interfecisset, pro vno in decem capita animadu-
uertebatur. Tum verò, secundum tam impia, tamque immania matris facinora,
Venceslaus qui haecenus, nè in principatum succederet, ætatis studiorumque excu-
satione utebatur, auiā maximè hortatu, pollicentis se quoque curarum nepotis so-
re participem, magno omnium assensu, regimen in Boiemos suscepit.

S. Vencesla-
us creatur
Dux Boie-
miae,
Cap. 3.

Boleslao fra-
tri heredi-
tatis portio
datur.

Ad tollendam igitur fraternam discordiam, quam plerunquè inter fratres bona
indiuia suscitare solent, in ipso statim principatus introitu decernitur, vt Boleslao
fratri iuniori pars aliqua hereditatis assignetur, finesque vtriusque ditionis constitu-
antur. Boleslavia ei assignata est cum territorio suo ultra Albin, ita vt Albin fluius
citra vltraque terras finiret. Mater iuniolem filium moribus suis congruentem secu-
ta est: Venceslaus principis thronum solus Pragæ obtinuit. Alius fortasè mutato
honore, id quod subinde vsuuenire videmus, mores quoque aucta dignitate & po-
tentia immutaret: at Venceslaus ab omni ambitione inuictus, demissius penè prin-
ceps, quàm priuatus agebat, aliquantotumque diligentius obseruabat, nè quid de insti-
tuto prioris vitæ apud auiā trāfactæ intermitteret. Nam & noctibus intentius quàm
prius ad psallendos psalmos, laudesque Deo dicendas utebatur, & dies per plura
pietatis officia transigebat, crebrius in funus prodeundo, languentes inuisendo, la-
ceros nudosque conuestiando, pauperes alimentis sustentando. Instituerat præter-
eā sibi inedia ac vigilia quoddam, quasi cum auiā certamen, experiri fatagens, ipse,
an illa sepius ieiunaret, peruigilaretque.

S. Venceslai
pietas.

Cap. 4.
Drahomira
in S. Ludmil-
lā inuidia.

S. Ludmilla
se preparat
per bona
opera ad
martyrium.

Interim Drahomira dirumpi præ inuidia, secumque nefaria aduersus soctū me-
ditari, quòd illa maiore gratia apud Venceslaum, quàm ipsa mater polleret, religi-
onemque Christianam nimis prolixè proueheret. Nec longius nefariè meditata per-
ficere distulit, quàm inuenit cædis perficiendæ audaces sicarios. Instate exitij die quem
Ludmilla futurū diuinitus præuiderat, vocat ad se clientulos omnes, mercedemque
cuique suam dissoluit. Et præterea quicquid in penu, in cella, in horreis, in loculis re-
dundaret, id sua manu in sinus vsusque pauperum transfudit. Post hæc remotis arbi-
tris,

tris, ac solo adhibito Paulo sacerdote, ante aram prouoluitur, factaque exomologesi, de manu eiusdem sacerdotis sacrosanctum vitæ accipit viaticum, mox inde fini suo propitium Deum exorat, cum ecce tibi eadem hora submissi à nuru, Thomas & Gu- In templo necatur.

mo, non tam genere quam scelere nobiles, in sacrarium irrumpunt, ac velo, quo sancta vidua caput velatum habuit, elisis faucibus prostratam suffocant.

Non desuere qui Venceslaus ex eade auia vehementer perturbatū, ad vliscen- Cap. 5. Nulla in Venceslao vliscendi libido.

dum inflammarent. Alij, si ipse vlisceri nollet, sibi hanc dari prouinciam deposcebāt. Utrosque ille, quam potuit, grauissimis verbis corripuit, quod aliena à pietate erga qualemcunque matrem, aliena deinde à modestia & tolerantia Christiana suadere Deur. 32.

auderent, ignari, aut parum memores, quid ore suo dicat Dominus: Mea ultio est, & ego retribuam illis in tempore. Quemadmodum euenit, anno nōdum reuoluto, Sicarijs diuinitus inflata pœna & eorū posteris.

ut ambo sceleris ministri, non solum miserè, sed etiam notabiliter extinguerentur: notam videlicet vterque suam ad posteros transmittens. Nam cum alter eorum barba rutila insignis, alter malè pedatus esset, non aliter nati natorum, & qui hodiè nascuntur ab illis, vel ruffescunt, vel à pedibus laborāt: nam vtraque familia apud Boemos etiam nunc extat. Cæterum impiæ matri idè impunitas diuturnior concessa videbatur, ut filij pietas, quò diutiùs illam mater infectaretur, hoc clarior euaderet. Tametsi alios quoquè præter ipsam matrem, molestos sibi infestosq; habuit, quasi parum idoneus ad exequenda Principis munia, quæ exequi, nō per sacra & cæremonias, sed magis per arma & acies oporteret.

Ante alios autem Radislaus Gurimensis princeps, Mistibogij filius, hac vana spe Cap. 6. Radislaus quidam aduersus sanctum virum insurgit.

inflabatur, quasi solo armorum terrore Venceslaus expugnari posset, agros eius incurfare, armatosque illi viros ostendere incipit, nec vllos legatos de pace agētes audire vult, immò quò magis Venceslaus paci studuit, eò maiorem etiam suspicionem pauoris aduersario faciebat, adeò ut superbissimè tandem Venceslao responderet: Se, nisi tradito sibi totius Boemiæ principatu, ab armis non discessurum. Coactus igitur à suis Venceslaus, militem atque aciem contra Radislaum instruit: vidensque omninò iam sibi dimicandum esse, classicum cani vetat, priusquam ipse Radislaum alloquatur. Data alloquendi potestate, Si aliter, inquit, nisi prælio res pacificari nequit, cur non potius sine magna aliorum clade, sine multo infantium sanguine, ipsi inter nos singulari certamine decernimus? victoria permiffuri, vter vtri iustius imperare debeat. Perindè quasi iam manibus victoriam Radislaus teneret, conditione proposita lætari, instareque, & ad pugnam ineundam festinare. Loriculam super cilianam vestem indutus, paruoque ensiculo succinctus erat Venceslaus, cum in arenam prodiret. At Radislaus cataphractus hastatusque, cum longa insuper machera contra sese inferebat, erecta vtrinque acie velut ad nouæ rei spectaculū. Nouū enim esse videbatur, ut ipse Venceslaus pro imbelli habitus, componere se cum bellatore auderet. Vbi sub idum ventum est, alter signo crucis frontem pingit, alter hastā vibrare festinat, idemque subito Angelos videt, atque hanc vocem velut ab homine promptā, ponè se exaudit: Nè feri. Ac nemine conspecto, qui illā promiserit, vim numinis, fauore propitio Venceslaum prosequentis veritus, humi procumbit, veniam audaciæ exposcit, seque potestati victoris permittit. Alleuat prostratum Venceslaus, dataque venia, & dignitate ei restituta, monet ut contumaciam in obsequium debitum vertat, nè post grauius ab irato numine plectatur. Assumit arma S. Crucis contra hostem suū S. Venceslaus. Diuinitus liberatur.

Hæc in Germaniam celeriter nūciata, aulā Cæsaris, apud alios admiratione, apud Cap. 7. Iste Ottho Imperator Germanorū primus, regnavit anno 936.

quosdam irrisione affecerunt. Ottho tunc regnabat, qui Germanorū primus coronā Cæsareā legitimè sibi traditam in Germaniā intulit, vir illo honore, ob celebrem pietatē & rarā in bellis felicitatē non indignus, nec alienus à Venceslao, propter eximias ipsius virtutes: & qui vnā cum alijs Germaniæ Principibus, maiestātē Cæsaream officiosè comiterque cōseruabat. Is Ottho deliberandi causa diem ad conueniendū Principibus Vormaciam, edixerat, quò vbi Venceslaus quoquè euocatus sine vlla dilati- Venceslaus vocatur ad imperialia comitia.

one venisset, dicitur, postridiè dum solenne sacrificium cunctantiùs sacerdos facit, ipse similiter cunctantiùs curiam introiisse, eamque moram, quasi ex ambitione nata fuisset, Principes adeò agrè tulisse, ut conspirarent, nè quis ipsorum venienti assurgere, neu supra se locū confidendi dare veller. Persuasum denique Cæsari fuisse, ut sine vllo honore Boiemum, velut arrogantem transmitteret. At Cæsar ex conspectu duorum Angelorum, qui Venceslaum in curiam deducebant, subitoque ibidè disparuerant, obstupefactus, throno exilit, aduersum vadit, ipsumque Venceslaū tantum Prodigiū à Cæsare visum.

non adorat, ac manu mox sua ad subsellia perductum, assidere sibi proximum iubet. Cæteris vehementer factū admirantibus, Cæsar facti causam aperit, vicissimque miratur, quòd nemo præter se quisquam Angelos, tam clarum manifestumque suū spectaculum exhibentes, oculis suis adspexerit. Hic Moguntinus Pontifex, se quidem nihil planè vidisse inquit, cæterum horrore quodā se percutum fuisse confitetur, ac tunc demum famæ quoque nuper inuulgatæ, quemadmodum videlicet interuentu numinis ab hostis impetu seruatus fuerit Venceslaus, fidem se habere, quandò in præsens paria numina, eundem à calumnia vindicauerit: quare indè simul vniuersi errati veniam deprecantur.

Cap. 8.

Sacras reliquias à Cæsare sibi dari petit.

Rex salutatur, tributo absolutur, insignis donatur.

Abnuiregiam dignitatem.

Cap. 9.

Delabra ab iplo cõstruntur.

Corpus S. Ludmillæ, post reseritum, apparet incorruptum.

Translatio eius.

Cap. 10.

Isti Vuolfgangi Vita habetur vltimo Octobris.

Educatiõis fructus.

Cæsar præterea hunc tam liberalem hospiti habuit honorē, vt potestatē ei petendi concederet, quicquid petendū sibi à Cæsare putaret. Existimabat autē Cæsar, gloriosa eum & ambiriosa petiturum. At is brachiū diui Viti ex Gallia, sub Ludouico Pio Corbeiam in Saxoniam translatis, magnaue religione in Boiemia culti: dein Sigismundi quoque Burgundia Regis, propterea quòd Vandalicæ nationis fuerit, reliquias sibi dari postulauit. Ad quæ postulata Cæsar subridens, Ferces tu, inquit, primo quoque à reditu nostro in Saxoniam tempore, quas habere cupis reliquias: interim dona Cæsare digna à nobis accipe, Regium in primis decus quo te ex dignitate tua meritò decoramus, dein dè tributo absoluius, quod Carolus quondam soluendum Cæsaribus instituerat. Insistit postremò & insignia sua Venceslaum ferre, fuscam aquilam in clypeo candido. Facile hoc, & illud alterum de tributo amplexus est Venceslaus, sed idem caput suum diademate cingi, seque Regem inungi, aut Rex à suis appellari nullo pacto sustinuit: quanquam à Cæsare, atque ab alijs Regibus, & Principibus, Rex in epistolis salutaretur.

Allatis ex Saxonia sanctorum corporum Pragam reliquias, Venceslaus omnia alia ædificia missa faciens, applicare architectum manus ad ædē diuo Vito designandam, construendamque imperat. Subiciens dignissimum esse, vt profanis ædificijs sacra anteuertant. Cæterum antequam illa inchoata erat, iam in templo diui Georgij à patre suo extructi Venceslaus locum sepulcro, in quod auia Ludmilla transferretur, delegerat, simulque absoluerat, ita vt nihil iam reliqui superesset, nisi vt translatio funeris ex arce Thetin, in arcem Pragensem à sacerdotibus perageretur. Auertere vnus aliquis ab instituto Venceslaui cupiebat, inquit, iam pridem corpus auia computruisse: quandoquidem plus triennium esset, cum illud terra obrutū iaceret, pro in nimis seram fore eius corporis translationem. Excipit Venceslaus, Et si quidem iam in puluerem sit redactū, vel ipsum puluisculum perferri ad me cupio: sed contra fortasse eueniet, ac tu mi pater autumas: fac modò vt desiderio meo vnà cum cæteris morem geras. Paret ille, seque suis collegis addit comitē, vsque ad locum vbi sepulta erat Ludmilla: sepulcro recluso, nares statim omnium odor perfudit suauissimus, adhucque suauior arcucla reclusa, in qua corpus tabe in corruptum, integrumque iacebat, nisi quòd parum quiddam ei de naso decerpserat arcuclæ tabella confracta, quam incuriosè quidam tractauerat. Igitur læti re præsentī sacerdotēs, feretrum subeunt, corpusque miraculis clarū, quò iubet Venceslaus deportat, conduntque. Sedenim Architectū quoque, in tēplo diui Viti proximo operas vrgent, vt opus celerius excreseat, festinate Venceslao ad noui tēpli dedicationem, sanctorumque reliquiarū consecrationē.

At tunc primū creandi Pontificis mentio orta: siquidē nullus ad eam vsque diē Pontifex in Boiemia creatus erat, sed à principio Morauia Antistes, postea ex Bauaria Ratisponensis, officio pontificali apud Boiemos fungebatur. Idem Ratisponensis in Morauia quoque aliquandū faciebat, quandū videlicet vacua sedes ibidem suo Præsule fuerat, nempe annis quinq; & triginta. Quanquam igitur Venceslaus Ratisponā pro Pontifice (diuus Volfgangus tunc Pontifex ibi erat) qui templū diuo Vito destinatū in arce Pragensi dedicaret, suos quosdā nuserit, non idèò tamen curam remisit querendi viam, qua facilimè ad inducendū Pragam Præsulē, vt instituerat, peruenire posset, sed has eius pias curas, sicut plerasque alias ad religionem pertinētes, mater nimis impia interturbare nō destitit. Pari modo, vt mater, Boleslaus filius moratus, armatusque ad turbandā & oppugnandā fratris pietatem fuit. Nam si aliās vnquam educatio ostendit, quantum momenti afferat ad ingenerandos hominibus mores, tum certè in illis duobus alumnis, ex iisdem parentibus prognatis, mirificè demonstrat. Nam Venceslaus, qui à Ludmilla muliere religiosa educus à puero fuerat, omnibus pietatis, & cuiusvis præterea virtutis numeris vir absolutissimus euasit, sicut è diuerso Bolesla-

DE S. VENCESLAO DVCE ET MARTYRE.

447

Boleslaus tum impius, tū s̄auus, tum indomitus & violentus: quia Drahomira, quæ Boleslaum aluit, comparibus vitijs infectissima erat, paratissimaque per quālibet occasionem, incremēta bonæ religionis impedire, ac potissimum in sacerdotes desauire, quasi penes illos culpa resideret, quod disciplina (vt ipsa dicebat) ignauissimæ deditus Venceslaus, maiorem diei noctisque partem, circum sacella & aras aliasque caeremonias, quàm in negocijs serijs, & ad Principem pertinentibus contereret; quodq; illorum ipsorum sacerdotum instinctu, neque reuerentiam erga matrem, neque charitatem erga fratrem continuaret.

Boleslaus
matrisat.

Itaque custodes plagosi per vias appositi erant, qui istu plagarū sacerdotes prohiberent, quo minis Venceslaū per quotidiana officia adire possent. Qua de re factus certior diuus Wolfgangus, venire in Boemiam ad dedicandū templū superfedid, hæc exultatione vsus tanquā breui futurū esset, vt Antistes Pragæ inauguraretur. Cæterum nec Venceslaus fauorem erga sacerdotes, cultumque, nec vicissim illi officium solitum, qualicumque iniuria accepta, interrumpi sibi permiserūt. Furente indies magis ac magis Drahomira, cum quotidie fermē audiret, tanti esse Venceslaū in sacerdotes obsequij, vt ipse suis manibus vinū inter sacra, libaq; & thura illis subministraret, vt identidem illos domi quenque suæ inuiseret, necessarijsque rebus ante tempus succurreret, vtque à seruitute profana multos redimeret, & ad seruitia Dei illos cōuerteret: vt denique noctū plerunquē, vel in ipsa hyeme nudis incederet pedibus ad templa in quibus peruigilia celebrabant sacerdotes. Ferunt Podiuinū, qui intimus Venceslao, & assiduus comes fuerat, malè aliquandō à frigore & niuibus acceptum fuisse, quanquā ipse calceatus, Ducē suum discalceatum subsequeretur, rursus tamen subito incaluisse, cum primū videlicet pedes suos quemadmodū iussus erat, vestigijs Ducis impresserit.

Cap. 11.
Implacabile
Boleslai
in sacerdo-
res odium.

S. Venceslai
benignitas.

Podiuinus
Venceslao
intimus.

Paulisper inter hæc suam rabiem Drahomira remisisse videbatur, postquam certior facta erat, Venceslaum tædio vitæ aulicæ & curarum publicarum, circumspicere locum sepositum, in quem cum sodalibus diui Benedicti cucullatis, ipse quoque sodalis futurus diuerteret. Nam & Romam ad Pontificem suos iam misisse inaudierat, qui peterent, vt illius autoritate liceret, in Boemia eiusmodi sodalitiū institui. Sed dum Romanus Pōtifex legatos diutiū ppter domesticas seditiones retinet, dumque interim Venceslaus de consuetudine sua, deque sacris & caeremonijs nihil quidquā intermittit, non sustinens vltiorem dilationem impatientissima mulier, cōceptum iam pridem de tollendo Venceslao parricidium exequi properat. Natalis tunc dies infantuli, recens ex Boleslao editi se obtulerat. Ad hūc simul concelebrandū mater iuxta atque Boleslaus frater verbis suauissimis Venceslaum inuitant, gaudio ipsorum cōmuni oblatū esse tempus dicentes, quo tota domus Principalis meritō gaudere debeat, nato ex Boleslao Principe, qui spem successiōnis in principatu Boemix continuaret. Siquidem Venceslaus præter aliam rebus in alijs abstinentiā & cōtinentia, constantiq; seruata quoque in omne æuum suum virginitatis suæ clarus fuit: Et Boleslaus tunc primū pater esse incepit, producto ad spem successiōnis filiolo.

Cap. 12.

Eccē religi-
osum S. Vē-
ceslai ani-
mum.

Boleslao fra-
tri infans
natus.

S. Vencesla-
us perpetua
virginitate
celebris.

Cap. 13.
Inuitatur
ad natalitia

Hoc igitur modo inuitatus Venceslaus, rametsi multo satis tēpore, à quouis matris fratrisque contubernio se remouisset, attamen, vt antiquum seruaret morē suū, nemini cuiquam, non solū natura coniunctissimis, officiū suum denegandi, ad natalitia se Boleslauiam venturum ad diem recepit. Interimque in cubiculum secedēs, quos fidelissimos habuit, secum ad fenestram seducit, iubetque eos in atrium Pauli presbyteri, frequētia sacerdotū refertū despiciere: ac mox altè suspiria ducens, Quam cuperem, inquit, vanus videri augur, vtinamque fiat, vt irritum venti secum auferant meum auguriū, videre tamen mihi iam videor, eum locū, qui mea cura, tanto sacerdotum cœtu, quantum cernitis celebratur, paulò post discessū hinc meo, repente desertum iri, eadem videlicet sacerdotū futuram per ista diuinans, quæ illis ab interitu suo immineret. Cæterum qui tunc præsentēs aderant, non intelligebant, quorsum dicta hæc tenderent. Podiuinus tamen, scopum coniectura attingebat, cum Ducem suum reuocare à proposito Boleslauiam eundi tentaret, sed in cassum. Olim nanque pro religione & pietate Venceslaus, nullum periculū, nullū casum, nullū vitæ discrimē sibi vitandum putauit, ideoque die lustrali appetente, nihil amplius moratus, quàm dum se apud sacerdotem expiat, dum aræ adstat, dum sacrosanctum delibat libum, extremum salutis viaticum, indè continuò Boleslauiam petit. Sed neque Boleslaus procrastinat fratri ire obuiam, eum complecti, gratulari aduentui composita adula-

Præfagia de
cæ de sacer-
dotum.

Vadit Bo-
leslauiam.

tione. Conuiuio dein mater adhibita, quanto magis ad omne facinus exercita erat, tanto blandius hospitem filium habuit, traxitque in seram noctem conuiuium.

Cap. 14. At Venceslaus quanquam intelligeret quod tenderent blanditiæ, & quamobrem produceretur conuiuium, non tamen omisit, quin de media nocte surgens, iret in templum, ut orationes solitas Deo optimo commemoraret. In ea re occupatum

S. Venceslaus à fratre in templo trucidatur.

Strachy. quos filius Boleslai Plal. 51.

Rex Daniæ in somnis monetur, templum S. Venceslai construere.

inuadit Boleslaus frater, à matre ad scelus vigilantiore excitatus, ac primo ab isto suo frustratur, ense sibi de manibus ob insperatum stuporem elapso, mox redeunte animo & furore, quem sceleris participes clientuli extinguere non patiebantur, ictum reperit, ac faciliè inermem fratrem, patienterque plagam excipientem, interficit: dissimularaque nece manè statim filium lustrat, nomenque ei inter lustrandum, Strachyquas, à terrore conuiuij mutuato vocabulo, quod ipse terribile parricidio effecerat, indit. Adedò gloriari in malitia etiam sua gestiebat, qui potens erat in iniquitate, nescius adesse Deum bonis omni tempore, tum in vita tum in morte, quem admodum illustrissimo tunc patuit exemplo. Eadem quippè nocte Rex Daniæ (vide quanto interuallo à Boemia semotus) per quietem se admonitum oraculo testatus est, ut martyris Venceslai in Boemia à fratre obtruncati, memoriam sibi colendam susciperet: id quomodo ab ipso factum, cæremonia, sacerdotum, templum in Dania diuo Venceslao dedicatū declarant: Ut interim alia penè infinita miracula data opera transcamus, partim quia nota & illustria, partim quia decantata à nostratibus, diebus penè omnibus habentur.

Cap. 15.

Boleslaus sicut in sacerdotibus & Christianis

Vaticinium sancti viri impletur.

Podiuinus laqueo percutitur.

Drahomira terræ hiatu absorpta.

Necis confusio omnes diuinitus puniunt.

Boleslaus, parto audacia & scelere principatu, audacter etiam illum, & non sine scelere ab initio gessit, idque non obscurè. Siquidem clara voce, omnibus qui aliquacum diuo Venceslao familiaritate coniuncti erant, ac præcipuè sacerdotibus, quicumque sua sponte Boemia non decederent, carcerem, exilium, cædem denunciavit. Adiecit mater, nè casti terræ mandarentur, sed abiecti, ut in campis iacerent, escam dilanianda canibus, alitibusque. Intrà breue igitur tempus vaticinium diui Venceslai completum fuit, vaticinantis, Fore ut à discessu suo, atrium Pauli presbyteri, sacerdotibus vacuum redderetur. Correptus inter præcipuos ad supplicium Podiuinus quoque, totum biennium in furca sub dio pendens, nulla tabe violari, nedum corrumpi conficique potuit, donè post haustam terræ hiatu Drahomiram, sepeliretur. Nam quo manifestior grauiorque pœna appareret, quæ meritò de crudelissima atque impiissima muliere exigenda fuerat, eo loci, quo adhuc insepulta iacebant ossa occisorum sacerdotum, terra sua sponte dehiscens, viam Drahomiram, vnà cum curru, & qui simul vehebantur absorbit, auriga solo incolumi, qui ad aram iuxta sitam (nunc haud extat) equo desiliens accurrit, cum fortè tintinnabulum tinnire audisset, ut corpus Domini adoraret, execrante illum Drahomira omnibus maledictis. Quarè locum eum etiam nunc, ut execratum, funestumque declinant vitatores, qui arcem Pragensem ab occidentali plaga petunt. Quanquam terra eodem loci in statum pristinum cohæserit. Puniri & illi diuinitus, qui Boleslaum affectati, gladios etiam suos aduersus diuum Venceslaum strinxerunt: pars enim eorum mente alienata, in rabiemque versa præcipites ex alto deorsum se dabant: quidam in eos gladios, quos nudauerant, incubuere. Ad hæc, templi paries, quem prope occisus fuit diuus Venceslaus, velut cædis ipse quoque conscius, aut potius, ut testis foret sceleris sempiterni, nulla vllius opera abstergi eluique potuit à cruore, quo resperfus ex corpore diui Venceslai fuerat.

Cap. 16.

Prodigijs terris, de seueria remittit Boleslaus.

Eius Vldrici Vita est 4. l. ij.

Orthonis Cæsaris victoria contra Hunos.

Hæc tandem tot prodigia, tamque varia supplicia, Boleslaum exterruerunt, ut mitius deinceps cum Christianis agere, seueritatemque suam aduersus illos remittere inciperet. Accessit præterea nouus ex Cæsare Orthone terror, minitante fratricidij ultionem, cum primum Hunnicum bellum confecisset. Quippè Hunni ex Pannonia vsque in Sueuiam progressi, urbem Augustam obsidione premebant, tanta suorum multitudine, ut dubitauerit Ortho, prodire ne in aciem contra tantas copias, an castris se tenere securius fuerit: sed dubitantem Vldricus, Augustæ Præsul, in diuorum numerum postea relatus, indicto vnus diei ieiunio, ad ineundam pugnam impulit: certam ei victoriam (si pugnauerit) promittens. Nec sefellit. tantam enim inter Hunnos stragem Ortho edidit, ut Lycus Augustanus stuuus, mutatis in cruorem aquis, alueum suum scedauerit. Capti in eadem pugna duo Hunnorum Duces, supplicia crucibus luerunt. Ex Cæsarianis maximè insignis Conradus, Orthonis gener cecidit. Atque hoc interim spatio, quod per moras huiusce prælij interiectum fuit. Boleslaus

leslaus, vicum quem inhabitabat, fossis, vallis, mœnibus cingendum, munien-
dumque suscipit, & quo celerius susceptum opus perficiat, vicinæ nobilitati iniungit,
vt certum quisque paterfamiliâs colonorum suorum, numerum operi continuando
attribuat. Cœpit abnuere operam eiusmodi senex quidam nobilis, inquiens: Exem-
pum se à maioribus non accepisse, vt ædificandis muris operam aliquam locaret, sed
vt potius pro salute principis in campo, & in ipsa acie siue eques, seu pedes dimica-
ret. Hic sauus Boleslaus (sic iam is passim cognominabatur) solita seuitie incensus:
At ego, inquit, nunc statim exemplum in te statuam, quo cæteri admoniti discant
parere Principibus, non autem imperia illorum contemnere. strictoque gladio mi-
serandum senem confodit, ac denuò vicinis iniungit, vt iussa obedienter faciant.

Operi absoluto, cinctoque oppido, nomen Boleslauia manet. Huic oppido cum
Ottho appropinquaret, missis obuiam legatis Boleslaus pacem magnis precibus cum
ipsis oppidanis cœpit petere. Valdè præcisè Ottho eis respondit, aliter pacem coire
non posse, nisi dedito sibi fratricida Boleslao. Porrò Boleslaus omnibus rebus ad
sustinendam obsidionem necessarijs, frumento, pecore, telis, armis, viris instructus
in oppido erat. Non ità Cæsar foris commeatu abundabat, vacuis vbiq; ex vicino
horreis, & pecoribus in sylvas longius abactis. Vndè paulò post factum, vt Cæsar ob-
rerum penuriam mutata duriore sententia, animum ad molliora inflecteret. Cum
igitur denuò Boleslaus, quanquam satis vt dixi instructus, conscientia tamen scelerum
timidus, gratiam Cæsaris ambiret, pacemque oraret, eam his tandem legibus impe-
trauit. Prima erat, vt commissa piacula omnibus modis expiaret. Altera, vt exules
Christianos reuocaret ab exilio. Tertia, ad tributum nuper remissum, denuò exol-
uendum reciperet. Vltima, vt eadem conditione atque cæteri Germaniæ princi-
pes, in nomen Cæsaris iuraret.

Obsidione soluta, Boleslaus suis præcepit, vt è conspectu suo sepulcrum & cor-
pus S. Venceslai remoueant, idque noctu, per multas tenebras Pragam transferant,
occulteque sine arbitris condant in æde diui Viti ab eodem Venceslao ædificata.
Grauiter nimirum ferebat signa & prodigia, identidem ad corpus sanctum nunc in
cæcos, nunc in claudos, nunc in surdos edi: putabatque fore, vt illo ad diui Viti
ædem, sepulto, Vito etiam potius, quam Venceslao miracula edita attribuerentur.
Sed vide, vt se innocentia & sanctitas, vt denique ipsa veritas contra astum & impro-
bam calliditatem perfacile defendant. Plaustrum corpus impositum fuit, iussusque au-
riga quantum posset accelerare, vt ante lucem è Boleslauia Pragam perueniret. At
aurigam magis equi, quam ipse equos regebant. Itaque cum primò ad annem cui
Rochetnicze vocabulum, aquis tunc redundantem, deindè ad Vultauiam adhuc re-
dundantiorem ventum esset, non ponte, vt ille volebat, sed plena aluco, vtrunque
annem equi transeunt, pedibus tantum non siccis, mox vltra Vultauiam ad carce-
rerem arci Pragensi subiectum, immobiliter subsistunt, nec indè vlla vise amoue-
ri patiuntur nisi die clarissimo, cum iam multorum aliorum spectatorum oculis res
esset restatissima, corpus diui Venceslai vectores vehere, id quod obstinatè prius il-
li negabant, quam vinciti ad vnum omnes è carcere illo dimissi fuissent. Corpus præ-
terquam quòd à corruptione post triennium incolume repertum est, insuper etiam
ab omnibus vulneribus erat percuratum, vna tantum auricula capiti defuerat,
eam Premyslaua Venceslai soror ad limen templi, in quo occisus frater
erat, inuentam, arcula clausam habuit. Cæterum re, vt gesta su-
it cognita, nè quid de corpore sancto desideraretur,
eandem statim Pragam misit, statimque
illa capiti suo adhæsit.

Sciatij De-
leslao tradit-
litus.

Cap. 17.

Ortho obfi-
det Bolesla-
uam.

Conditiones
pacis Boles-
lao propo-
sita.

Cap. 18.

Fratis & in
cadaver in-
uidia.

Translatio
S. Venceslai.

Manet eius
corpus im-
mobile, do-
nec vni è
carcere di-
mittantur.

Corpus ei
post trien-
nium incor-
ruptum.
Auricula ei
absissa, ca-
piti adha-
ret.

EIVSDEM S. VVENCESLAI BOEMORVM DV-
CIS ET MARTYRIS, BREVIS HISTORIA, EX AENEAE*Syluij tum quidem Cardinalis, postea Pontificis Maximi, Historiæ**Boemicae Cap. 14. & 15.*Septēb. 28.
Ex cap. 14.*al. Drabo-
mira sive
Drabomi-
cia.
Vuenceslaus
& Boleslaus
gemini.

Cap. 15.

Virtutes S.
Vuenceslai:*aliās Curi-
nensī

*Curinēsem

*præsulem,
legendum.Proptij fra-
tris manu
interimiturRex Danicæ
per visum

ORSIVOIVS coniunxque Ludmilla, Christianam ve-
ritatem amplexi, fidem catholicam inter Boëmos maxi-
mè ampliârunt. Ludmilla filia fuit Comitis Slamborij ca-
telli Bizenæ, quod postea Melinca dictum est. Ex qua tu-
lit Borsuoius duos filios, Spitigneum & Vradislaum. Pri-
nus patri succedit: sed moriens sine filijs, fratri principa-
tum reliquit. Coniunx Vradislaï * Drabonucia, mulier au-
dax & ad scelus prona, duos pariter filios viro peperit,
Vuenceslaum & Boleslaum. Priorem Ludmillæ tradidit
educandum: alterum ipsa enutriuit. Alutani ex nutriti-
bus mutuatī mores. Vuenceslaus pietatē colere, mansue-
tudinē præ se ferre, Christiana sacra venerari, largiri multa pauperibus, nulli noxi-
us esse: Boleslaus idolorum sectari culturam, honores ambitiosè quarere, adulte-
rari, rapere, occidere, in scelera cuncta prolabi.

Pater suprema ordinans, Ludmillæ, cuius integritatem prudentiamque optimè
nôset, quousque liberi adoleuissent, gubernationem provincie dimiserat. Id ægrè
Dabronucia fuit: Tymam & Simonem nefarios homines submittens, scorum in ca-
stello Thetim strangulari iussit. Ipsa deinde imperium accepit, in omnes crudelis, in
Christianos fauissima & intolerabilis: ac propterea etiam Vuenceslao filio infesta,
cui præferre fratrem non dubitauit. De Vuenceslao hæc referuntur: Potus cibique
parcissimum fuisse tradunt, corporis maiestate decorum, virginitatem ad vltimum
vitæ seruasse: diuina in templis officia diurna nocturnaque nunquam neglexisse. Et
noctis quidem tempore nudis pedibus super glaciem ac niuem iter agentem, vim fri-
goris minimè sensisse: Podium verò eius comitem, cum caligatus obriguisset, iussu
vestigia Vuenceslai pedibus premere, concaluisse. Postera diè cruenta sancti viri ve-
stigia inuenta. Inisse eum, populo perurgente, adhuc viuente matre, principatum.
Duci verò * Curmensi, nulla iniuria lacessito, cum exercitu in Boëmiam ingresso,
atque agros vastare conanti, armatum cum copijs occurrisse: vocatoque in collo-
quium, singulare certamen obtulisse. Accepta ab aduersario conditione, vbi manus
conferi debuit, Angelos visos, qui Vuenceslaum protegētēs, arma ministrarent: ter-
ritum ea nouitate * Curmēsem, ex equo prolapsum veniam petiuisse: Boëmum li-
benter humiliato pepercisse, monuisseque nè deinceps aliena cuperet.

Similem Angelorum comitarum vidisse aiunt Imperatorem, cum Vuenceslaus
adolefcens in eius curia obuerearetur, eamque ob causam brachium S. Viti dono ei
dedisse, in cuius honore cathedralis ædes in Praga constructa est. Ferunt tūc Boëmi-
am sub Episcopo Ratisponensi fuisse: ac propterea cum Vuenceslaus Vuolfgangū
* præsidem, qui postea inter sanctos relatus est, ad consecrationem eius basilicæ sum-
mis precibus inuitasset, respondisse pontificem, coram Deo iam iam templum suum
dedicatum esse, quod futuram metropolitam cerneret: missurum se rāmen, qui sua
vice Vuenceslao satisfaceret. Creuerat iam Vuenceslai nomē, mira que populi cha-
ritate atque admiratione celebrabatur. Sed quanto cæteris acceptior erat, rāto acrius
in se odium fratris matrisque concitabat: ac propterea licet dimittere seculum,
& in monachum tonderi destinasset, non potuerunt infelices animæ sancti viri pro-
positum expectare: sed impatientes moræ, piam principis intentionem scelere præ-
ueniunt. Fit conuiuium apud Boleslaū, matre iubēte: vocatur Vuenceslaus. Qui etsi
mortē instare prædixerat, facta tamē cum sacerdote de peccatis suis ex more Christi-
ano confessione, fraternā domū ingreditur: ibique statim Boleslai manu percussus
interijt. Dicat aliquis, homicidam sui ipsius Vuenceslaū fuisse: negetq; celo dignum,
qui certæ se morti obtulerit. Nos, Gotthorū instante procella, plurimas Romæ puel-
las fuisse legimus, pudicitia suæ vim inferri timentes: & nè in manus hostiles incide-
rent, in Tyberim sese præcipitauerunt. Quæ postea miraculis coruscantes, sanctorum
honores meruere. Vuenceslai sanctitati, qua die cæsus est, Christum Deū testimoniū
præstitisse, memoria prodiderūt: qui Regi Daciae per visum apparēs, suo martyri adē

con-

DE S. MICHAËLE ARCHANGELO.

construi mandauit. Ipsum autem Vuenceslaum multis miraculis claruisse, atque inter sanctos martyres ab Ecclesia receptum tradunt: Dabronuciam paucis post diebus, fatis suis trahentibus, ultionemque parricidij exigentibus, hiatu terræ apud arcem Pragensem absorptam: Boleslaum multis sceleribus nobilitatum, morbo absumptum duos filios reliquissè, Boleslaum, paternum nomen referentem, & Strati-
quatem.

451
libetur S.
Vuenceslao
templi ex-
truere.

PANTOLEONIS DIACONI ET CHARTOPHY,

LACIS MAGNÆ ECCLESIAË, — ENCOMIUM IN

maximū & gloriosissimū Michaelē militiæ principem.

Ex Simeone Metaphraste, die 8. Nouembris.

MA T E R I A E expertium spirituum Dominus, & qui in omnem carnem obrinet potestatem & administrationem, qui etiam nostram formauit essentiam + quinetiam vniuersum mundum, qui cadit sub adsp̄ctum, constituit, eumque continet & conseruat propter homines: immò verò qui propter solam bonitatem ex ijs, quæ non sunt, ad hoc vt essent, produxit vniuersa, is est solus, qui natura & propriè & primò dux est omnium, eorumque curam gerit & eis prouidet: & qui cuiuslibet, quod dicitur & intelligitur bonū, est efficiens, impertiens, suppeditans & prima causa. Secundò autem nobis constituit diuinos An-
gelo-
Septembris
29. Iuxta La-
tinos.
Cap. 16.

gelo- & Archangelos, qui curam gerent & præsent generi hominū, propter bonitatem naturalem, vt suppeditent hominibus diuinos nuncios & dona, & componerent & dirigerent eorum vitam ad ea, quæ sunt meliora. Et ex diuinis quidem & infinitis Angelis, alios quidem vnumquenque vniciuque præesse fidelium, & eum regere iussit Dominus, vt dicit in diuinis Euangelijs + Videre, nè despiciatis vnum ex his paruis: quoniam Angeli eorum perpetuò adspiciunt faciem patris mei qui est in cælis. Similiter autem hanc quoquè confirmat sententiam, diuinus propheta Dauid, dicens: Nè des in commotionem pedem tuum, & non dormitabit, qui te custodit Angelus.

Angeli ho-
minū curam
gerunt.

Matth. 18.

Psal. 120.

Alios autem, vt alienas & ignotas gentes regerent, vt qui omnia administrēt, constituit pro numero gentium, vt vnus Angelus totam gentem gubernaret, quomodo etiam scriptum est in cantico Mosaiico: Quando diuidebat altissimus gentes, vt disperdit filios Adami + Statuit terminos gentium secundum numerum Angelorum Dei. Summè autem benedictum, & vndiquè exaudiendum, & omni ex parte venerandum militiæ Principem Michaelē, meliorum & diuinitus inspiratorum & fidelissimorum hominum esse præsidem, & eorum salutis curam gerere voluit: quomodo ipse vniuersorum Deus dicit Mosi sacrorum interpreti: Vade ad Pharaonem regem Aegypti, & educes populum meum filios Israel ex Aegypto: & mittam Angelum meum ante faciem tuam, & parabit viam tuam, vt deducat populum in terram tibi promissam, quam iuraui patribus vestris. Quinetiam propheta Daniel in visione Angeli audiuit eum dicentem + Princeps seu præses Angelus regni Persarum festiuit mihi, nè reuocaretur populus Israel ex captiuitate Babylonis: nec est vllus, qui eos mecum tueatur, nisi Michael princeps vester. Hoc ipsum autem sic quoquè Dauid aperte significat: Castrametabitur Angelus Domini in circuitu timentium eum, & liberabit eos. Quis enim tam strenuus fidelium propugnator insigniter apparuit, veteris & noui intercessor illuminationum, semper castra locans in circuitu fidelium, & nos redimens à telis Belial, & omnium inimicorum nostrorum, qui sub adsp̄ctum cadunt & non cadunt, vt Michael, dulcis reuera & veneranda res & nomen?

Cap. 2.

Deut. 32.

S. Michael
summè ve-
nerandus.
Exod. 3.
& 23.

Dan. 10.

Psal. 33.

Michael, qui planè est plenus pietate Archangelica: qui propter eam, quæ conuenit in Dominum, reuerentiam, pietatem & grati animi virtutem ineffabilem, & quæ mutari non potest stabilitatem, prope thronum assistit Dominicum horrendum & terribilem, cum Cherubim, qui multos habent oculos, & cum Seraphim, qui habent sex alas, & primum locum obtinet inter mille millia, & decies mille myriades Angelicorum ordinum: & proximè citra vllum stuporem canit t̄r sanctum & admi-

Cap. 3.

Esai. 6.
S. Michael
primum in-
ter Angelos
locum ob-
tinet.